

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૯૧૬૯/૨૦૦૭

મંજૂરી અને સહિ માટે:

માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ કે. એમ. ઠાકર

સહી/—

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે?	હા.
૨	પત્રકારને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	હા, પેરા ૩ થી ૩.૪ સિવાય
૩	શું ન્યાયમૂર્તિશ્રીઓ ચુકાદાની યોગ્ય નકલ જોવા માંગે છે?	ના.
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ પણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	ના.

હિતેન્દ્ર લક્ષ્મિચંદ સોની..... અરજદાર (ઓ)

વિરુદ્ધ

શૈખ & કંપનીપ્રતિવાદી (ઓ)

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર (ઓ) નંબર ૧ માટે વકીલ શ્રી એસ. પી. મજમુદાર માટે શ્રી દોશી

પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧ માટે વકીલ શ્રી યોગેશ એન પંડ્યા

કોરમ:માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ કે. એમ. ઠાકર

તારીખ:૦૧/૦૨/૨૦૧૬

મૌખિક ચુકાદો

શ્રી મજૂમદારના વિદ્વાન વકીલ શ્રી દોશી, અરજદારના વિદ્વાન વકીલ અને પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વકીલ શ્રી પવારને સાંભળ્યા.

૨ આ અરજીમાં, અરજદારે વિદ્વત શ્રમ અદાલત, અમદાવાદ વિદ્વત શ્રમ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા ૬/૨/૨૦૦૭ તારીખના પડકાર આદેશ હેઠળ રજૂ કર્યો છે, જેમાં પુનઃપ્રાપ્તિ અરજદારે ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ની

કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળ જોગવાઈઓ લાગુ કરીને હાલમાં દાખલ કરેલી અરજીને નકારી કાઢી છે. [જેને હવે પછી “અધિનિયમ” તરીકે સંબોધવામાં આવશે]

૩ પ્રસ્તુત અરજીના રેકૉર્ડ પરથી બહાર આવેલી હકીકતલક્ષી પૃષ્ઠભૂમિ સંબંધે જ્યાં સુધી વાત છે ત્યાં સુધી, આથી અરજદારે કાયદાની કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળ એક અરજી દાખલ કરી હતી અને હાલના સામાવાળા સામે રૂ. ૨,૬૫,૫૦૦/- ની રકમનો દાવો / માંગણી ઉઠાવી હતી. ઉક્ત અરજી રીકવરી અરજી નંબર ૩૭૮/૨૦૦૬ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી.

૩.૧ ઉક્ત રીકવરી અરજીની કાર્યવાહીના સંબંધમાં વિદ્વાન અદાલત તરફથી નોટિસ મળતાં, અરજીના મૂળ સામાવાળા (તે હાલના સામાવાળા) એ આંક ૭ ની અરજી દાખલ કરી હતી અને ઉક્ત રીકવરી અરજીની ટકવાપાત્રતા સામે પ્રાથમિક વાંધો ઉઠાવ્યો હતો જેમાં મૂળ સામાવાળાએ, અન્ય બાબતો સાથે, એવી દલીલ કરી હતી કે રીકવરી અરજીમાં માંગવામાં આવેલી રકમના સંબંધમાં દાવો કરનારનો કોઈ પૂર્વ-અસ્તિત્વ ધરાવતો હક્ક નથી અને તેથી તે ટકવાપાત્ર નથી.

૩.૨ અહીં પ્રતિવાદી (તે પુનઃપ્રાપ્તિ અરજીમાં મૂળ વિરોધી છે) એ પણ આ આધાર પર અરજીની જાળવણીક્ષમતાનો વિરોધ કર્યો હતો કે તે ૧૭ વર્ષના અતિશય વિલંબ પછી દાખલ કરવામાં આવી હતી અને તેથી, અરજીને ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ નહીં.

૩.૩ મૂળ અરજી વિરોધીએ અરજીની કહેવાતી જાળવણીક્ષમતા વસૂલાતમાં આ આધાર પર વિરોધ કર્યો હતો કે અરજદાર તેનો કામદાર નથી અને ક્યારેય નહોતો અને વાસ્તવમાં અરજદારનો પિતા તેનો કામદાર હતો અને જે વ્યક્તિએ અરજી દાખલ કરી હતી (સગવડતા માટે અરજદાર) તેને તેના દ્વારા ક્યારેય નિયુક્ત કરવામાં આવ્યો ન હતો અને તેથી, તેને પ્રતિવાદી સામે વસૂલાત અરજી દાખલ કરવાનો કાયદાકીય રીતે કોઈ અધિકાર નહોતો.

૩.૪ પ્રતિવાદીએ યોગ્યતા પર અરજદાર દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજી અને દાવાનો પણ વિરોધ કર્યો હતો અને વિદ્વાન શ્રમ અદાલત સમક્ષના જવાબમાં ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે પ્રતિવાદીએ દાવેદાર-અરજદારને કોઈ રકમ આપવાની નથી અને અરજી અન્યાયી રીતે દુર્ભાવનાપૂર્ણ હેતુ સાથે દાખલ કરવામાં આવી હતી. પ્રતિવાદીએ એ વાતને પણ નકારી કાઢી હતી કે જે કામદાર તે અરજદારનો પિતા છે તે દરરોજ ૪ કલાક ઓવરટાઈમ કામ કરવાના દરે ઓવરટાઈમ માટે

પગાર મેળવવા માટે હકદાર છે અને તે પણ નકારી કાઢવામાં આવ્યું હતું કે અરજદારના પિતાને બરતરફ કરવામાં આવ્યા હતા.

૩.૫ વિદ્વાન લેબર કોર્ટે રીકવરી અરજીનો ન્યાયનિર્ણય કર્યો હતો અને તારીખ ૬.૨.૨૦૦૭ ના હુકમથી, વિદ્વાન લેબર કોર્ટે અરજી ફગાવી દીધી હતી. અરજદાર અરજદાર સદરહું તારીખ ૬.૨.૨૦૦૭ ના હુકમથી નારાજ થયેલ છે. આથી પ્રસ્તુત અરજી

૩.૬ અરજદારના વિદ્વાન એડવોકેટે તારીખ ૬.૨.૨૦૦૭ ના હુકમને પડકાર્યો હતો અને રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન લેબર કોર્ટે રજૂઆતકર્તા/એમ્પ્લોયર દ્વારા પસંદ કરવામાં આવેલી આંક ૭ ની અરજી મંજૂર કરીને ભૂલ કરી છે કે જેના દ્વારા એમ્પ્લોયરે રીકવરી અરજીની ટકવાપાત્રતા સામે પ્રાથમિક વાંધો ઉઠાવ્યો હતો. અરજદારના વિદ્વાન એડવોકેટે રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન લેબર કોર્ટે એમ્પ્લોયરની એ દલીલ સ્વીકારવામાં ભૂલ કરી છે કે વિદ્વાન લેબર કોર્ટ માત્ર પૂર્વ-અસ્તિત્વ ધરાવતા હક્કના સંબંધમાં જ રીકવરી અરજી ધ્યાને લઈ શકે છે. પોતાની રજૂઆતના સમર્થન માટે, અરજદારના વિદ્વાન એડવોકેટે ધ સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા લિમિટેડ વિ. પી.એસ.રાજા ગોપાલન વિગેરે [એ આઈ આર ૧૯૬૪ એસ સી ૭૪૩] ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા ચૂકાદા પર અને રામેશ્વર માંઝી (મૃત્યુ પામનાર) તેમના પુત્ર લખીરામ

માંઝી મારફતે વિ. મેનેજમેન્ટ ઓફ સંગ્રામગઢ કોલિયરી અને અન્ય [એ આઈ આર ૧૯૯૪ એસ સી ૧૧૭૬] ના કેસમાં આપવામાં આવેલા ચૂકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો.

૪ હકીકતલક્ષી પૃષ્ઠભૂમિ સંબંધે જ્યાં સુધી વાત છે ત્યાં સુધી, રેકૉર્ડ પરથી બહાર આવ્યું છે કે અરજદારે એવો આક્ષેપ કર્યો હતો કે તેમના પિતાને ગેરકાયદેસર રીતે છૂટા કરવામાં આવ્યા હતા અને તેવા ગેરકાયદેસર છૂટા કરવાના સમયે તેમની લેણી નીકળતી રકમો જેવી કે લઘુત્તમ વેતનનો તફાવત, ઓવરટાઈમનું વેતન, રજાનું વેતન, ગ્રેયુઈટી ચૂકવવામાં આવી ન હતી.

૪.૧ બીજી તરફ, સામાવાળાએ દાવો કર્યો હતો કે કામદાર એટલે કે અરજદારના પિતાએ રાજીનામું આપ્યું હતું અને નોકરી છોડી દીધી હતી. એવો પણ દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે જ્યારે કામદારે (એટલે કે અરજદારના પિતાએ) રાજીનામું આપ્યું, ત્યારે તેમને તમામ લેણી નીકળતી રકમો ચૂકવી દેવામાં આવી હતી અને સામાવાળા તરફ કામદારની કોઈ રકમ નીકળતી ન હતી તથા કાયદા હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર કોઈ રકમ તે સમયે બાકી ન હતી. સામાવાળાએ એવો પણ દાવો કર્યો હતો કે તે સમયે, માલિક સહિત માત્ર ત્રણ વ્યક્તિઓ જ પેઢીમાં કામ કરતા હતા અને અરજદાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા દાવાઓ ટકવાપાત્ર નથી.

પ પ્રસ્તુત કેસમાં, સામાવાળાએ સોગંદનામું દાખલ કર્યું છે અને અરજીનો વિરોધ કર્યો છે. જવાબ સોગંદનામામાં, એ વાતનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો છે કે કામદાર એટલે કે અરજદારના પિતાએ તારીખ ૩.૧૧.૧૯૮૮ ના રોજ રાજીનામું આપ્યું હતું અને જ્યારે તેઓને રાજીનામાના કારણે મુક્ત કરવામાં આવ્યા ત્યારે તમામ લેણી નીકળતી રકમો અરજદારના પિતાને ચૂકવી દેવામાં આવી હતી. સામાવાળાએ એ વાતનો પણ ઇનકાર કર્યો હતો કે અરજદારના પિતા ૧૯૬૩ થી પેઢીમાં કામ કરી રહ્યા હતા. સામાવાળાએ એવો પણ દાવો કર્યો હતો કે અરજદારના પિતાનું મૃત્યુ તારીખ ૧૬.૧.૧૯૮૯ ના રોજ થયું હતું જ્યારે અરજદારે (મૃતક કર્મચારીના પુત્ર) ૨૦૦૬ માં રીકવરી અરજી દાખલ કરી હતી.

પ.૧ તે વિવાદમાં નથી કે અરજદારના પિતાએ તેમના જીવનકાળ દરમિયાન કામદારોએ કોઈ દાવો કર્યો ન હતો અને કોઈ અરજી દાખલ કરી ન હતી.

પ.૨ સોગંદનામા સાથે, પ્રતિવાદીઓએ અરજદારના પિતા દ્વારા કથિત રીતે રજૂ કરાયેલા રાજીનામાની તારીખ ૩/૧૧/૧૯૮૮ ના દસ્તાવેજની ફોટોકોપી રેકૉર્ડ પર મૂકી છે.આ દસ્તાવેજ પ્રથમ દષ્ટિએ પ્રતિબિંબિત કરે છે કે અરજદારના પિતાએ ખરાબ સ્વાસ્થ્યના આધારે રાજીનામું આપ્યું હતું.આ દસ્તાવેજ એ ટિપ્પણીને પણ પ્રતિબિંબિત કરે છે કે રાજીનામું સાક્ષીની હાજરીમાં સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું, જેમણે તેમની સહીઓ કરી છે.

પ.૩ સોગંદનામા સાથે, પ્રતિવાદીઓએ આ અરજીના રેકૉર્ડ પર ૩/૧૧/૧૯૮૮ તારીખનો દસ્તાવેજ પણ મૂક્યો છે, જેમાં અરજદારના પિતાએ જાહેર કર્યું હતું કે તમામ બાકી રકમ ચૂકવવામાં આવી હતી અને તેમની પાસે સંસ્થા સામે કોઈ દાવો નથી અને કોઈપણ રકમ બાકી કે બાકી નથી.

૬ અરજદાર-અરજદારે પ્રત્યુત્તર દાખલ કરીને ઉપરોક્ત જવાબ એફિડેવિટનો વિરોધ કર્યો છે.અરજદાર-અરજદારે પ્રતિવાદીના એ દાવાનો વિરોધ કર્યો છે કે તેના પિતાએ રાજીનામું આપ્યું હતું.

૭ આગળ વધતા પહેલા, પુનઃપ્રાપ્તિ અરજી નંબર ૩૭૮/૨૦૦૬ ના આધારે અરજદારે વિદ્વાન શ્રમ અદાલત સમક્ષ મૂકેલા દાવાઓને ધ્યાનમાં લેવા યોગ્ય રહેશે.ઉપરોક્ત વસૂલાત અરજીમાં, અરજદાર-અરજદારે, ઉલ્લેખિત દાવાઓ નીચે ઉઠાવ્યા છે:-

સીરીયલ નંબર	વિગતો.	રકમ રૂ.
૧	લઘુતમ વેતન અને વિશેષ ભથ્થું અનુસાર પગારનો તફાવત.	૨૨,૦૦૦/-

૨	ઓવરટાઈમ કામ માટે પગાર.	૩૪,૦૦૦/-
૩	સાપ્તાહિક રજા તરફ પગાર.	૨૬,૦૦૦/-
૪	બોનસ (પાંચ વર્ષ માટે)	૭,૫૦૦/-
૫	રજાનું વેતન.	૩૨,૦૦૦/-
૬	છૂટા કરવાનું વળતર.	૭૨,૦૦૦/-
૭	ગ્રેયુટી.	૭૨,૦૦૦/-

૭.૧ અરજીમાં અરજદારે એવો પણ દાવો કર્યો હતો કે તેના પિતાએ આ સંસ્થા સાથે ૨૫ વર્ષ સુધી કામ કર્યું હતું અને છેલ્લો પગાર દર મહિને ૧,૨૫૦ રૂપિયા હતો.

૮. અરજીની તપાસ પર, તે બહાર આવે છે કે અરજદારે લઘુતમ વેતન અને/અથવા ઓવરટાઈમ અને/અથવા છૂટા કરવાનું વળતર અને/અથવા ગ્રેયુટીના દરે બોનસ અથવા પગારના દાવાના સંદર્ભમાં પ્રથમ દૃષ્ટિએ કેસ પણ બનાવ્યો નથી.

૮.૧ અરજદારે અરજીમાં એવો દાવો પણ કર્યો ન હતો કે સંબંધિત સમયે (એટલે કે જ્યારે તેના પિતા નોકરી કરતા હતા અને જ્યારે તેમને મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા), ૨૦ કે તેથી વધુ વ્યક્તિઓ (અથવા તો ૧૦ વ્યક્તિઓ) સંસ્થામાં કાર્યરત હતા અને/અથવા સંબંધિત સમયે, લઘુતમ વેતનનો દર કેટલો હતો

અને/અથવા તેના પિતાએ ઘણા વર્ષોથી દરરોજ ૪ કલાક ઓવરટાઈમ કામ કર્યું હોવાના દાવાનો આધાર શું હતો.

૮.૨ પ્રથમ દૃષ્ટિએ કેસ કર્યા વિના અને/અથવા કોઈપણ વિશ્વસનીય દસ્તાવેજ સાથે દાવાને ટેકો આપ્યા વિના, અરજદારે તેના પિતાના મૃત્યુના લગભગ ૧૭ વર્ષ પછી આ અરજી દાખલ કરી હતી.

૮.૩ તે પ્રતિવાદી હતો, આ પૃષ્ઠભૂમિમાં પ્રતિવાદીએ, તેમના લેખિત નિવેદન ઉપરાંત, અરજીની જાળવણીક્ષમતા સામે વાંધો ઉઠાવતી અરજી આંક ૭ દાખલ કરી હતી અને અરજીને બરતરફ કરવા માટે વિદ્વાન શ્રમ અદાલતને વિનંતી કરી હતી.

૯ હરીફ દલીલો પર વિચાર કર્યા પછી, વિદ્વાન શ્રમ અદાલતે નોકરીદાતાની અરજી આંક ૭ ને મંજૂરી આપી અને પુનઃપ્રાપ્તિ અરજી નંબર ૩૭૮/૨૦૦૬ ને ફગાવી દીધી. વિદ્વાન શ્રમ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે અરજદાર તેની અગાઉથી અસ્તિત્વમાં રહેલી અરજીને સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો હતો અને તે યોગ્ય ન હતી અને તે જાળવી શકાય તેવી હતી. તેથી વિદ્વાન શ્રમ અદાલતને એવું પણ જાણવા મળ્યું કે અરજી અતિશય વિલંબ પછી દાખલ કરવામાં આવી હતી અને તેથી પણ, તે જાળવવા યોગ્ય ન હતી.

૧૦ વર્તમાન કિસ્સામાં, કેટલીક નિર્વિવાહ હકીકતો બહાર આવી છે જે છે:

(એ) સંબંધિત કામદાર ૧૬/૧/૧૯૮૯ માં મૃત્યુ પામ્યો;

(બી) મૃતકના પુત્રએ ૨૦૦૬ માં પુનઃપ્રાપ્તિ અરજી દાખલ કરી હતી તે ૧૭ વર્ષ પછી છે;

(સી) તેમના જીવનકાળ દરમિયાન, કામદારે પોતે કોઈ માંગણી અથવા કોઈ દાવો કર્યો ન હતો અને કોઈ "બાકી" માંગતી કોઈ અરજી દાખલ કરી ન હતી અથવા કોઈ માંગ/વિવાદ ઉઠાવતી કોઈ કાર્યવાહી હાથ ધરી ન હતી અને ઉપરોક્ત વસૂલાત અરજીમાં ઉલ્લેખિત શિર્શકો/વસ્તુઓના સંદર્ભમાં કોઈ રકમનો દાવો કર્યો ન હતો.

(ડી) જાન્યુઆરી ૧૯૮૯ માં કામદારનું અવસાન થયું ત્યાં સુધી તેણે કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળ અથવા ગ્રેચ્યુટી એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ અને/અથવા પ્રોવિડન્ટ ફંડ એક્ટ અને/અથવા બોમ્બે શોપ્સ એન્ડ એસ્ટાબ્લિશમેન્ટ એક્ટ અને/અથવા લઘુતમ વેતન અધિનિયમ હેઠળ કોઈ અરજી દાખલ કરી ન હતી અને ૨૦૦૬ માં પ્રથમ વખત તેમના પુત્રએ ઉપરોક્ત

વસૂલાત અરજી દાખલ કરી હતી અને વિવિધ હેડ હેઠળ વિવિધ રકમનો દાવો કર્યો હતો;

(ઘ) તે પણ વિવાદમાં નથી કે અરજીની સાથે મૃતકના પુત્ર અરજદારે પ્રથમ દષ્ટિએ દર્શાવવા માટે પણ કોઈ દસ્તાવેજ અથવા અન્ય કોઈ સામગ્રી રેકૉર્ડ પર રજૂ કરી ન હતી કે તેના પિતાએ રાજીનામું આપ્યું ન હતું અને તેના પિતાની સેવા રાજીનામાને કારણે સમાપ્ત થઈ ન હતી પરંતુ તેના પિતાની સેવા છટણી દ્વારા સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી;

(એફ) અરજદાર પુનઃપ્રાપ્તિ અરજી દાખલ કરે તે પહેલાં, સક્ષમ અધિકારક્ષેત્રની અદાલતે કથિત છટણી સંબંધિત વિવાદનો ચુકાદો આપ્યો ન હતો અને એવું માન્યું ન હતું કે અરજદારના પિતાની સેવાનો છટણી દ્વારા અંત આવ્યો હતો અને છટણી ગેરકાયદેસર હતી;

(જી) ઓવરટાઈમ વેતન માટેનો દાવો કામદારના મૃત્યુના આશરે ૧૭ વર્ષ પછી જ ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો, પરંતુ ઉપરોક્ત દાવો કામદારની સેવાની સમગ્ર મુદત માટે કરવામાં આવ્યો હતો, જે ૨૫ વર્ષના સમયગાળા માટે છે, જો કે, ૨૫ વર્ષના ઉપરોક્ત સમગ્ર સમયગાળા દરમિયાન કામદાર (તે અરજદારનો

પિતા છે) એ દરરોજ ૪ કલાક ઓવરટાઈમ કામ કર્યું હોવાના દાવાને સમર્થન આપવા માટે કોઈ પણ સામગ્રી રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવી ન હતી.

૧૧ અરજીનું સાદું વાંચન દર્શાવે છે કે તે આવા દાવાના ચુકાદા માટે જરૂરી પ્રાથમિક અને મૂળભૂત વિગતોથી પણ વંચિત છે.

૧૨ આ ઉપરાંત, જ્યારે લઘુત્તમ વેતન અધિનિયમ અને ગ્રેયુઈટીની ચુકવણી અધિનિયમ અને કર્મચારી ભવિષ્ય નિધિ અને વિવિધ જોગવાઈઓ અધિનિયમ અને બોનસ અધિનિયમ હેઠળની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે, ત્યારે તે બહાર આવે છે કે ઉપરોક્ત કાયદા હેઠળની જોગવાઈઓના પ્રકાશમાં ઉદ્ભવતા દાવાના ચુકાદા માટે વિશિષ્ટ અને અલગ મંચ બનાવવામાં આવે છે અને તેની જોગવાઈ કરવામાં આવે છે અને તેથી, આવી જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને દાવો-ગ્રેયુઈટી અથવા બોનસ અથવા લઘુત્તમ વેતન અથવા પ્રોવિડન્ટ ફંડ માટેની અરજી વિશેષ કાયદા હેઠળ બનાવવામાં આવેલી વિશેષ સત્તા/મંચ સમક્ષ રહેશે.

૧૩ આ પૃષ્ઠભૂમિમાં, વિદ્વાન શ્રમ અદાલતે વસૂલાત અરજીની જાળવણીક્ષમતા સામે વિરોધીના પ્રારંભિક વાંધાને ધ્યાનમાં લીધી હતી અને વિદ્વાન શ્રમ અદાલતે પણ ધ્યાનમાં લીધું હતું કે અરજી કોઈપણ સ્ફટિકીકૃત દાવા અને/અથવા પૂર્વ-

ન્યાયી અધિકાર અને/અથવા પહેલાથી અસ્તિત્વમાં રહેલા અધિકાર માટે દાખલ કરવામાં આવી ન હતી.વિદ્ધત શ્રમ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે કાયદાની કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળ કોઈ પણ પૂર્વ-ન્યાયી અધિકાર અને/અથવા પહેલાથી અસ્તિત્વમાં રહેલી અધિકાર વસૂલાત અરજીની ગેરહાજરીમાં જાળવવા યોગ્ય રહેશે નહીં અને શ્રમ અદાલત એવા દાવાના સંદર્ભમાં કોઈ નિર્દેશ આપી શકશે નહીં કે જેના માટે પૂર્વ-ન્યાયી અને/અથવા પહેલાથી અસ્તિત્વમાં રહેલા અધિકાર અને સ્ફટિકીકૃત દાવા છે.

૧૪ અરજદારે ઉપરોક્ત નિર્ણયને આ આધાર પર પડકાર્યો છે કે તે જરૂરી નથી કે વસૂલાતની અરજી માત્ર પહેલાથી અસ્તિત્વમાં રહેલા અધિકારના સંદર્ભમાં જ સ્વીકારવામાં આવે અને કોઈપણ વિવાદિત દાવાનો ચુકાદો શ્રમ અદાલત દ્વારા કાયદાની કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળ વસૂલાત અરજીમાં આપી શકાતો નથી. જો કે, વિદ્ધાન શ્રમ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા વિવાદિત આદેશને પડકારતી વખતે અરજદાર એ હકીકતની અવગણના કરે છે કે વર્તમાન કેસમાં, અરજી કામદાર દ્વારા નહીં પરંતુ કામદારના પુત્ર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હતી અને સંબંધિત કામદારના મૃત્યુ પછી લગભગ ૧૮ વર્ષના અતિશય વિલંબ પછી અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી અને હકીકત એ છે કે તેના જીવનકાળ દરમિયાન, કામદાર પોતે વિવાદ/દાવો ઉઠાવ્યો ન હતો.

૧૫ આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, શરૂઆતમાં, કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળ અરજીના અવકાશ અને ઉપરોક્ત જોગવાઈના અવકાશ અને અદાલતના અધિકારક્ષેત્રના અવકાશને ધ્યાનમાં લેવું યોગ્ય રહેશે.કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળ દાખલ કરેલી અરજીનું મનોરંજન કરતી વખતે, નિર્ણય લેતી વખતે અને નિર્ણય લેતી વખતે:-

(એ) વિદ્વાન શ્રમ અદાલત એવા દાવા પર વિચાર કરી શકે છે કે જેની ગણતરી નાણાંની દ્રષ્ટિએ કરી શકાય છે પરંતુ અધિકાર સ્ફટિકીકૃત હોવો જોઈએ અને "એમ્પ્લોયર-અને-કર્મચારી" સંબંધમાંથી અને તે દરમિયાન ઉદ્ભવવો જોઈએ.અધિકાર "સ્ફટિકીકૃત અધિકાર" તરીકે અસ્તિત્વમાં હોવો જોઈએ.

(બી) કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળ કાર્યવાહી કરતી વખતે, શ્રમ અદાલત એવા દાવાને ધ્યાનમાં લઈ શકે નહીં અને ચુકાદો આપી શકે નહીં જે હાલના અધિકાર પર આધારિત નથી-તે એક દાવો છે જેના પર ચુકાદો આપવો અને તેને અધિકારમાં રૂપાંતરિત કરવો જરૂરી છે.

(સી) કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળ અરજી પર વિચાર કરતી વખતે અને નિર્ણય લેતી વખતે, શ્રમ અદાલત કાયદાની કલમ ૧૦ હેઠળ શ્રમ અદાલત અથવા ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલ તરીકે કામ કરી શકતી નથી અથવા તેના

અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી શકતી નથી અને તે કાયદાની કલમ ૧૦ હેઠળ કામ કરતી શ્રમ અદાલત અથવા ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલના અધિકારક્ષેત્ર અને કાર્યને છીનવી શકતી નથી.

(ડી) "નાણાં હતા" અને "હોઈ શકે છે" વચ્ચે નોંધપાત્ર અને ભૌતિક તફાવત છે અને તેથી કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળ કામ કરતી શ્રમ અદાલતને દાવો પ્રાપ્ત કરવાની અને દાવેદારના "હક" માટે ચુકાદો આપવાની અથવા "દાવાનો આધાર" નક્કી કરવાની મંજૂરી નથી.

(ઈ) કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળ કામ કરતી શ્રમ અદાલત પહેલાં દાવેદારની "હકદારી" અથવા "દાવાનો આધાર" નક્કી કરવાની પ્રક્રિયા હાથ ધરી શકતી નથી અને પછી, આવા દાવા માટે ચૂકવવાપાત્ર રકમની ગણતરી અને માત્રા નક્કી કરવા માટે બાબત નક્કી કરી શકે છે. કાયદાની કલમ ૧૦ હેઠળ "હકદારી" અને "દાવા માટેનો આધાર" નક્કી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર અને કાર્યક્ષેત્ર શ્રમ અદાલત અથવા ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલનો છે.

(એફ) જ્યારે દાવાના દાવા અને આધાર માટેના હકનો ચુકાદો આપવામાં આવે છે, ત્યારે, આવા દાવાના અમલીકરણના હેતુ માટે અથવા કોઈપણ અસ્પષ્ટતા નક્કી કરવા અને દૂર કરવા અને/અથવા ચુકાદાના અધિકારના

નાણાં મૂલ્યને માપવા માટે, કોર્ટ ઉપરોક્ત કલમ હેઠળ અરજીને સ્વીકારી શકે છે અને તે પ્રક્રિયામાં, વિદ્વાન શ્રમ અદાલત આકસ્મિક મુદ્દાઓ નક્કી કરી શકે છે.

(જિ) કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળ કામ કરતી શ્રમ અદાલતની સત્તા અદાલતને અમલમાં મૂકવાની સત્તા સમાન છે.

૧૬ આ સંદર્ભમાં, અમુક નક્કી થયેલા કેસોમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનોને ધ્યાનમાં લેવા યોગ્ય રહેશે.

(અ) દિલ્લી મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન વિરુદ્ધ ગણેશ રઝાક અને અન્ય [(૧૯૯૫) ૧ એસ. સી. સી. ૨૩૫] ના કેસમાં, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું અને ચુકાદો આપ્યો હતો કે:-

“૯. આ મુદ્દા પરનો બીજો નિર્ણય બોમ્બે ગેસ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ ગોપાલ ભિવા ૨ છે, જેમાં ન્યાયમૂર્તિ ગજેન્દ્રગડકર, (જે તે સમયે હતા) પણ બેન્ચ વતી બોલતા, ઉપરોક્ત બંધારણીય બેન્ચના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરતા જણાવ્યું હતું કે કલમ ૩૩-સી (૨) દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવેલી કાર્યવાહી અમલની કાર્યવાહી જેવી જ છે અને શ્રમ અદાલત, નાગરિક પ્રક્રિયા સંહિતા દ્વારા સંચાલિત અમલની કાર્યવાહીમાં અમલ કરતી અદાલતની જેમ, તે ચુકાદાનું અર્થઘટન કરવા માટે સક્ષમ હશે, જેના પર દાવો આધારિત છે. તે સ્પષ્ટ છે કે કાર્યકારી અદાલતની સત્તા માત્ર હુકમનામા દ્વારા પહેલેથી જ કરવામાં આવેલા ચુકાદાને અમલમાં મૂકવાની છે

અને વિવાદિત દાવાને ચુકાદો આપવાની નથી, જેના માટે હુકમના સ્વરૂપમાં તેના અમલીકરણ માટે ચુકાદાની જરૂર હોય.હુકમનામું પસાર થયા પછી, કાર્યકારી અદાલત, તેના અમલીકરણના હેતુ માટે હુકમનામું અર્થઘટન કરવા માટે સક્ષમ છે.આ સ્થિતિ ઉપરોક્ત બંધારણીય બેન્યના નિર્ણય દ્વારા નક્કી કરવામાં આવી હતી અને ત્યારથી આ અદાલતનો સુસંગત મત રહ્યો છે.

(૮) કલમ ૩૩-સી (૨) હેઠળની કાર્યવાહી અમલની કાર્યવાહી જેવી જ હોવાથી અને શ્રમ અદાલતને નાણાંની દ્રષ્ટિએ ગણતરી કરવા માટે કહેવામાં આવ્યું છે કે કામદાર દ્વારા દાવો કરાયેલ લાભ અમલની અદાલતની સ્થિતિમાં આવા કિસ્સાઓમાં છે, નાગરિક પ્રક્રિયા સંહિતા દ્વારા સંચાલિત અમલની કાર્યવાહીમાં અમલની અદાલતની જેમ શ્રમ અદાલત, કલમ ૩૩-સી (૨) હેઠળ એવોર્ડ અથવા સમાધાનનું અર્થઘટન કરવા માટે સક્ષમ છે જ્યાં આવા એવોર્ડ અથવા સમાધાન હેઠળ લાભનો દાવો કરવામાં આવે છે અને જ્યાં એવોર્ડ અધિકારક્ષેત્ર વિના કરવામાં આવે છે ત્યાં રદ કરવાની અરજી પર વિચાર કરવા માટે તે તેના માટે ખુદ્દું રહેશે.દરખાસ્તો વર્ણવ્યા પછી, નિર્ણય નીચે મુજબ જણાવે છે:(એસ. સી. આર. પી. ૧૪૪) "તે સ્પષ્ટ છે કે જે લાભની ગણતરી કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે તે અધિકાર અસ્તિત્વમાં હોવો જોઈએ, એટલે કે, તેના પર પહેલેથી જ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હોવો જોઈએ અથવા તેની જોગવાઈ કરવામાં આવી હોવી જોઈએ અને તે ઔદ્યોગિક કામદાર અને તેના માલિક વચ્ચેના સંબંધ દરમિયાન અને તેના સંબંધમાં ઊભો થવો જોઈએ".

૧૧. સેન્ટ્રલ ઈનલેન્ડ વોટર ટ્રાન્સપોર્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડ વિરુદ્ધ વર્કમેન જ માં અગાઉના નિર્ણયોના સંદર્ભમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે કલમ ૩૩-સી (૨)

હેઠળની કાર્યવાહી અમલની કાર્યવાહીની પ્રકૃતિમાં હોવાથી, એવું જણાય છે કે પુનઃ રોજગારના કથિત અધિકારની તપાસ તેના અવકાશની બહાર છે અને કાયદાની કલમ ૩૩-સી (૨) હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરતી શ્રમ અદાલત પુનઃ રોજગારના દાવાને લગતા વિવાદના ચુકાદાના કાર્યોને પોતાને ધમંડ કરી શકતી નથી.દાવાની કાર્યવાહી અને ત્યારબાદ અમલની કાર્યવાહી વચ્ચેનો તફાવત દર્શાવવામાં આવ્યો હતો.એવું સૂચવવામાં આવ્યું હતું કે પ્રતિવાદી સામે રાહત મેળવવાના વાદીના અધિકારમાં એવી તપાસનો સમાવેશ થાય છે જે માત્ર દાવામાં જ કરી શકાય છે અને એકવાર દાવામાં પ્રતિવાદીની જવાબદારીનો ચુકાદો આપવામાં આવે તે પછી, જ (૧૯૭૪) ૪ એસસીસી ૬૯૬ આપવાના દૃષ્ટિકોણથી આવી જવાબદારીમાંથી બહાર નીકળવું:૧૯૭૪ એસસીસી (એલ એન્ડ એસ) ૪૨૧:(૧૯૭૫) ૧ એસ. સી. આર. ૧૫૩ ૨૪૧ રાહત એ અમલની કાર્યવાહીનું કાર્ય છે.તે નિર્ણયમાં આ તફાવત સ્પષ્ટ રીતે નીચે મુજબ દર્શાવવામાં આવ્યો છે:(એસસીઆર પી.૧૫૯ :SCC pp. ૭૦૧-૦૨) "દાવામાં, પ્રતિવાદી સામે વાદી દ્વારા કરવામાં આવેલ રાહત માટેના દાવામાં તેના નિર્ધારણ માટે નિર્દેશિત તપાસનો સમાવેશ થાય છે.

((i) વાદીનો રાહતનો અધિકાર; (ii) પ્રતિવાદી જવાબદાર છે કે નહીં તે સહિત પ્રતિવાદીની અનુરૂપ જવાબદારી; અને (iii) પ્રતિવાદીની જવાબદારીની હદ, જો કોઈ હોય તો.રાહત આપવાના દૃષ્ટિકોણથી આવી જવાબદારીમાંથી બહાર નીકળવું એ સામાન્ય રીતે અમલની કાર્યવાહીનું કાર્ય માનવામાં આવે છે.નિર્ધારણ સંખ્યા

(૩) ઉપર ઉલ્લેખિત, એટલે કે, પ્રતિવાદીની જવાબદારીની હદ કેટલીકવાર અમલની કાર્યવાહીમાં નિર્ધારણ માટે છોડી શકાય છે.પરંતુ હેડ (i) અને (ii)

હેઠળના નિર્ણયોમાં એવું નથી.તેમને સામાન્ય રીતે દાવાના કાર્યો તરીકે ગણવામાં આવે છે, અમલની કાર્યવાહી તરીકે નહીં.કલમ ૩૩-સી (૨) હેઠળની કાર્યવાહી અમલની કાર્યવાહીની પ્રકૃતિમાં હોવાથી તે પછી નિર્ણયની પ્રકૃતિની તપાસ થવી જોઈએ.

(i) અને (ii) ઉપર સામાન્ય રીતે તેના કાર્યક્ષેત્રની બહાર હોય છે.તે સાચું છે કે કલમ ૩૩-સી (૨) હેઠળની કાર્યવાહીમાં, અમલની કાર્યવાહીની જેમ, તે વ્યક્તિની ઓળખ નક્કી કરવી જરૂરી હોઈ શકે છે કે જેના દ્વારા અથવા જેની સામે દાવો કરવામાં આવે છે જો તે સ્કોર પર કોઈ પડકાર હોય.પરંતુ તે માત્ર 'આકસ્મિક' છે.નિર્ણય લેવા માટે (i) અને

((૨) અમલની કાર્યવાહી માટે 'આકસ્મિક' એક વિફૂતિ હશે, કારણ કે અમલની કાર્યવાહી જેમાં જવાબદારીની હદ નક્કી કરવામાં આવે છે તે માત્ર (i) અને (ii) ના નિર્ધારણ પર પરિણામી છે અને અંતિમ રાહત તરફ દોરી જતી પ્રક્રિયાના છેદના તબક્કાને રજૂ કરે છે.તેથી, જ્યારે કલમ ૩૩-સી (૨) હેઠળ શ્રમ અદાલત સમક્ષ દાવો કરવામાં આવે છે ત્યારે તે અદાલતે સ્પષ્ટપણે સમજવું જોઈએ કે તે કઈ મર્યાદાઓ હેઠળ કાર્ય કરે છે.તે પોતાના માટે ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલના કાર્યોને ઘમંડ કરી શકતું નથી-જેમ કે જે એકલા ઉપર ઉલ્લેખિત (i) અને (ii) ના સ્વરૂપમાં ચુકાદા આપવા માટે હકદાર છે, અથવા તેના ગણતરીના મુખ્ય વ્યવસાયમાં પહેલાને 'આકસ્મિક' કહીને લાભની ગણતરી કરવા માટે આગળ વધી શકે છે.આવા કિસ્સાઓમાં, નિર્ણય (i) અને (ii) એ 'આકસ્મિક' નથી કારણ કે શ્રમ અદાલતને પહેલા કામદારોના હકનો નિર્ણય કરવાનો અને પછી કાયદાની કલમ ૩૩-સી (૨) હેઠળ તેની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને તે આધારે ચુકાદો આપવામાં આવેલા લાભની ગણતરી કરવા માટે આગળ વધવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી. જ્યારે હકદારીને અગાઉ ટાઈલ એમ્પ્લોયર દ્વારા ચુકાદો આપવામાં આવ્યો હોય

અથવા માન્યતા આપવામાં આવી હોય અને ત્યારબાદ તેના અમલીકરણ અથવા અમલીકરણના હેતુ માટે કેટલીક અસ્પષ્ટતા માટે અર્થઘટનની જરૂર હોય ત્યારે જ અર્થઘટનને કલમ ૩૩-સી (૨) હેઠળ શ્રમ અદાલતની સત્તાને આનુષંગિક ગણવામાં આવે છે, જેમ કે તેના અમલના હેતુ માટે હુકમનામું અર્થઘટન કરવાની કાર્યકારી અદાલતની સત્તા.” (ભાર મૂકવામાં આવે છે)

(બી) ચીફ સુપ્રિટેન્ડન્ટ, સરકારી પશુધન ફાર્મ, હિસાર વિરુદ્ધ રમેશ કુમાર [સી એ નંબર ૬૮૪/૧૯૯૩ તારીખ ૧૯ માર્ચ, ૧૯૯૬] ના કેસમાં નિર્ણયમાં, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે:-

“(૨) કાયદાની કલમ ૩૩-સી (૨) હેઠળ પ્રતિવાદીની અરજીને કેવી રીતે ધ્યાનમાં લઈ શકાય તે અમે સમજી શકતા નથી. કલમ ૩૩-સી (૨) નો ઉપાય એવા કિસ્સાઓમાં જ ઉપલબ્ધ છે જ્યાં કામદારના હક અંગે કોઈ વિવાદ ન હોય.કલમ ૩૩-સી (૨) નો ઉપાય એવા કેસમાં લાગુ કરી શકાતો નથી જ્યાં હક વિવાદિત હોય.તાત્કાલિક કેસમાં, પ્રતિવાદીના નિયમિત સ્કેલના હકને અપીલકર્તા દ્વારા વિવાદિત કરવામાં આવ્યો હતો અને તેથી, તે એવો કેસ ન હતો કે જેમાં કલમ ૩૩-સી (૨) નો ઉપાય લાગુ કરી શકાય.પ્રતિવાદી માટે યોગ્ય માર્ગ એ હતો કે સક્ષમ અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા નિર્ધારિત નિયમિત સ્કેલ પર તેનો હક હોવો જોઈએ અને આવા નિર્ણય હેઠળ તેના હક અનુસાર તેને ચૂકવવાપાત્ર રકમની ચુકવણી ન થવાની સ્થિતિમાં તે કલમ ૩૩-સી (૨) હેઠળ ઉપાય કરી શકે છે.” (ભાર મૂકવામાં આવે છે)

આમ, એવા કિસ્સાઓમાં પણ કે જ્યાં યોગ્ય અને લાગુ પગાર ધોરણ વિવાદિત હોય, ત્યારે આવા કિસ્સાઓમાં કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળની અરજીને ધ્યાનમાં લઈ શકાતી નથી અને હકદારી સક્ષમ અધિકારક્ષેત્ર દ્વારા નક્કી કરી શકાય છે.

(સી) સ્ટેટ બેંક ઓફ બિકાનેર એન્ડ જયપુર વિરુદ્ધ આર. એલ. ખંડેલવાલ [૧૯૬૮ (૧) એલ. એલ. જે. ૫૮૯] ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે દર્શાવેલ તથ્યો પર વિચાર કર્યો:—

“૨ પ્રતિવાદીએ ૨જી એપ્રિલ, ૧૯૬૪ના રોજ ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ (૧૪/૧૯૪૭) ની કલમ ૩૩ C (૨) હેઠળ એક અરજી રજૂ કરી હતી (ત્યારબાદ તેને "અધિનિયમ" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે), જેમાં દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે તે શાસ્ત્રી પુરસ્કાર દ્વારા નિર્ધારિત વિશેષ ભથ્થાનો હકદાર છે, કારણ કે તેને ૩જી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૫૬ના રોજ ખોટી રીતે કારકુનીનું કામ કરવા માટે પરત કરવામાં આવ્યો હતો અને તે આદેશ દ્વારા તેને સુપરવાઈઝરી ભથ્થું મેળવવાના તેના અધિકારથી વંચિત કરી શકાયો ન હતો.આ અરજી જયપુર ખાતે કેન્દ્ર સરકારની શ્રમ અદાલત, રાજસ્થાન સમક્ષ આવી હતી, જેણે તેને મંજૂરી આપી હતી અને અપીલકર્તા દ્વારા પ્રતિવાદીને સુપરવાઈઝરી ભથ્થાની ચુકવણી કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.અપીલકર્તા હવે આ અદાલતમાં વિશેષ રજા દ્વારા આવ્યો છે.

૩ સુપરવાઈઝરી ભથ્થાના પ્રતિવાદીના દાવાને અપીલકર્તા વતી ત્રણ અલગ-અલગ આધારો પર પડકારવામાં આવ્યો હતો.કાયદાની કલમ ૩૩સી (૨) હેઠળ અરજીને

ધ્યાનમાં લેવા માટે શ્રમ અદાલતના અધિકારક્ષેત્ર સાથે સંબંધિત બે આધારો અને એવી અરજી કે પ્રતિવાદીએ ૧૯૬૪માં અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી, જ્યારે દાવો ૩૭ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૫૬ના રોજ શરૂ થયેલા સમયગાળા સાથે સંબંધિત હતો, તેટલા વિલંબ અને વિલંબને કારણે દાવો કરવા માટે પોતાને અયોગ્ય ઠેરવ્યો હતો. જો કે, આ બે આધારો અમારી સમક્ષ દલીલ કરવામાં આવ્યા ન હતા, કારણ કે, અપીલકર્તા વતી, નિર્ભરતા મુખ્યત્વે ત્રીજા આધાર પર મૂકવામાં આવી હતી જેના પર અમે માનીએ છીએ કે અપીલને મંજૂરી આપવી જોઈએ. આ આધાર આગ્રહ કરવામાં આવ્યો હતો કે, જે સમયગાળા દરમિયાન પ્રતિવાદી સુપરવાઈઝરી ભથ્થાનો દાવો કરી રહ્યો હતો, તે હકીકતમાં, કોઈ પદ ધરાવતો ન હતો અથવા સુપરવાઈઝરી પ્રકૃતિના કાર્ય સાથે સંકળાયેલા પદ પર કામ કરતો ન હતો અને પરિણામે, શાસ્ત્રી એવોર્ડ હેઠળ તે વિશેષ ભથ્થાનો દાવો કરવા માટે હકદાર ન હતો.”

ઉપરોક્ત તથ્યોના પ્રકાશમાં અને ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં દાવેદારના દાવાની પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં રાખીને, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું કે:-

“૫ કાયદાની કલમ ૩૩સી (૨) હેઠળની અરજી સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે શ્રમ અદાલતના કાર્ય અને સત્તાઓનો અવકાશ આ અદાલત દ્વારા ઘણા કિસ્સાઓમાં નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો છે. આ નિર્ણયો એ સ્પષ્ટ કરે છે કે કામદાર કલમ ૩૩ સી (૨) હેઠળ અરજીમાં એવી બાબતના સંદર્ભમાં દાવો કરી શકતો નથી જે હાલના અધિકાર પર આધારિત નથી અને જે યોગ્ય રીતે ઔદ્યોગિક વિવાદનો વિષય હોઈ શકે છે, જેને માત્ર કાયદાની કલમ ૧૦ હેઠળ સંદર્ભની જરૂર હોય. પ્રશ્ન એ છે કે શું તેમનું

પુનરાવર્તન ખોટું હતું કે યોગ્ય, અથવા તેને રદ કરવું જોઈએ કે કેમ, તે કલમ ૩૩ સી (૨) હેઠળની અરજી સાથે કામ કરતી શ્રમ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રની અંદરની બાબત નથી.આવા આદેશની મુક્તિ માત્ર ઔદ્યોગિક વિવાદ ઉઠાવીને અને કાયદાની અન્ય જોગવાઈઓ અનુસાર નિર્ણય લઈને જ મેળવી શકાય છે. કલમ ૩૩સી (૨) હેઠળ કામ કરતી શ્રમ અદાલતે, હકીકતમાં, પ્રતિવાદી સંબંધિત સમયગાળા દરમિયાન નિયમિત કારકુનીનું કામ કરતો હતો અને સુપરવાઈઝરી ફરજો પર કાર્યરત ન હતો તેના આધારે અરજીનો નિર્ણય લેવો પડશે..... કલમ ૩૩સી (૨) હેઠળની આ કાર્યવાહીમાં શ્રમ અદાલત દ્વારા ૩જ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૫૬ના રોજ પરત કરવાના આદેશના સમર્થન અથવા માન્યતાનો વિચાર કરી શકાયો ન હતો.શ્રમ અદાલતે એ આધાર પર આગળ વધવું પડ્યું હતું કે ૩જ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૫૬નો આદેશ અસરકારક હતો અને તેના પરિણામે પ્રતિવાદીએ ^{દેખરેખની} ક્ષમતામાં કામ કરવાનું બંધ કરી દીધું હતું અને નિયમિત કારકુની કાર્ય પર નોકરી કરી હતી.....” (ભાર મૂકવામાં આવે છે)

તેવી જ રીતે, કામદારની સેવા ખરેખર બંધ કરવામાં આવી હતી કે કેમ અને તે છટણી દ્વારા કરવામાં આવી હતી કે કેમ અને છટણી કાયદેસર હતી કે નહીં તે પ્રશ્નને કાયદાની કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળ કાર્યરત વિદ્વાન શ્રમ અદાલત દ્વારા ધ્યાનમાં લઈ શકાય નહીં અને નિર્ણય લઈ શકાય નહીં.

(ડી) યુ ના કિસ્સામાં નિર્ણયમાં.ઇલેક્ટ્રિક સપ્લાય કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ.આર. કે. શુક્લા [૧૯૬૯ (૨) એલ. એલ. જે. ૭૨૮], માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ૫૬ કામદારો દ્વારા છટણી વળતર અને નોટિસના બદલામાં પગાર અને સંચિત

ક્રમાણી રજા માટે વળતર માટેના દાવાને ધ્યાનમાં લીધો જે તેમને ૧૬/૦૮/૧૯૬૪ સુધી ન મળ્યો હોય.આ દાવાને વિદ્વાન શ્રમ અદાલત દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, જેમણે દરેક કામદારને છટાણીનું વળતર આપ્યું હતું, જેનો કંપની દ્વારા માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ મુખ્યત્વે બે આધારો પર વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો કે (i) શ્રમ અદાલત છટાણીનું વળતર આપવા માટે અરજીઓ સ્વીકારવા અને નિર્ણય લેવા માટે અસમર્થ હતી; અને (ii) કામદારોને હકીકતમાં છટાણી આપવામાં આવી ન હતી.ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ રાજગોપાલનના કેસમાં નિર્ણય પર વિચારણા કર્યા પછી અવલોકન કર્યું હતું અને ચુકાદો આપ્યો હતો કે:-

“૧૪. સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ પી. એસ. રાજગોપાલન અને અન્યો (૧) નો નિર્ણય, જેનો અમે પહેલેથી જ ઉલ્લેખ કર્યો છે, તે સ્પષ્ટ કરે છે કે દાવાઓને લગતા તમામ વિવાદો કે જેની ગણતરી નાણાંની દ્રષ્ટિએ થઈ શકે છે તે જરૂરી નથી કે કલમ ૩૩સી (૨) ની શરતોમાં હોય.ફરીથી મુખ્ય ખાણકામ ઇજનેર, ઇસ્ટ ઇન્ડિયા કોલ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ રામેશ્વર અને અન્યો (૨) શેલત, ન્યાયાધીશે અવલોકન કર્યું:

"..... કલમ ૩૩સી (૨) હેઠળ જે લાભની ગણતરી કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે તે અધિકાર અસ્તિત્વમાં હોવો જોઈએ, એટલે કે, તેના પર પહેલેથી જ ચુકાદો આપવામાં આવ્યો હોવો જોઈએ અથવા તેની જોગવાઈ કરવામાં આવી હોવી જોઈએ અને તે ઔદ્યોગિક કામદાર અને તેના માલિક વચ્ચેના સંબંધ દરમિયાન અને તેના

સંબંધમાં ઊભો થવો જોઈએ.પેટા-કલમો (૨) નો અવકાશ પેટા-કલમો (૧) કરતા વધુ વ્યાપક હોવાથી અને પેટા-કલમ ચુકાદા, સમાધાન અથવા કલમ વી. એ. ની જોગવાઈઓ હેઠળ ઉદ્ભવતા કેસો સુધી મર્યાદિત ન હોવાથી, એવું માનવાનું કોઈ કારણ નથી કે કાયદા અથવા તે હેઠળ બનાવવામાં આવેલી યોજના હેઠળ આપવામાં આવેલ લાભ, આવા કાયદા અથવા કલમ ૩૩સી (૨) હેઠળ વિરોધાભાસી કંઈપણ ન હોય તો પેટા-કલમ (૨) હેઠળ ન આવી શકે.

તે ચુકાદો સ્પષ્ટપણે સૂચવે છે કે કલમ ૩૩સી (૨) હેઠળ દાવાનો ચુકાદો આપી શકાય તે માટે, અસ્તિત્વમાં રહેલો અધિકાર હોવો જોઈએ અને ચુકાદો, સમાધાન હેઠળ અથવા કલમ વી-એની જોગવાઈઓ હેઠળ અધિકાર ઊભો થવો જોઈએ, અથવા તે કાયદા અથવા તે હેઠળ બનાવવામાં આવેલી યોજના દ્વારા આપવામાં આવેલ લાભ હોવો જોઈએ અને આવા કાયદા અથવા કલમ ૩૩સી (૨) હેઠળ કંઈપણ વિરોધાભાસી હોવું જોઈએ નહીં.પરંતુ ચો. વી. એ. હેઠળ ઉદ્ભવતા માત્ર દાવાની સંભાવનાની કલ્પના તે કેસમાં કોર્ટ દ્વારા શ્રમ અદાલતને એવી બાબતો નક્કી કરવા માટે અધિકારક્ષેત્ર પ્રદાન કરવા તરીકે કરવામાં આવી નથી જે અનિવાર્યપણે ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલના અધિકારક્ષેત્રમાં હોય.

૧૫ કલમ ૩૩ સી (૧) અને ૩૩-સી (૨) દ્વારા જાહેર કરાયેલ કાયદાકીય હેતુ એકદમ સ્પષ્ટ છે.કલમ ૩૩-સી (૧) હેઠળ જ્યાં સમાધાન અથવા એવોર્ડ હેઠળ અથવા સી. એચ. વી. એ. ની જોગવાઈઓ હેઠળ નોકરીદાતા પાસેથી કામદારને કોઈ પૈસા બાકી હોય, તો કામદાર પોતે અથવા તેના દ્વારા લેખિતમાં અધિકૃત અન્ય કોઈ વ્યક્તિ તેના માટે બાકી રહેલા નાણાંની વસૂલાત માટે યોગ્ય સરકારને અરજી કરી શકે છે.નોકરીદાતા પાસેથી કોઈ નાણાં અથવા નાણાંની દ્રષ્ટિએ ગણતરી કરવામાં સક્ષમ હોય તેવા

કોઈપણ લાભ મેળવવા માટે હકદાર કામદાર તે વતી અરજી કરે છે, ત્યારે શ્રમ અદાલત કલમ ૩૩-સી (૨) હેઠળ બાકી નાણાંની રકમ અથવા તે રકમ કે જેના પર આવા લાભની ગણતરી કરવામાં આવશે તે અંગે ઉદ્ભવતા પ્રશ્નો નક્કી કરી શકે છે. કલમ ૩૩-સી (૨) કલમ ૩૩સી (૧) કરતાં વધુ વ્યાપક છે. કલમ ૩૩સી (૧) ની શરતોમાં ન આવતી બાબતો, જો કામદાર લાભ મેળવવા માટે હકદાર હોવાનું દર્શાવવામાં આવે, તો તે કલમ ૩૩સી (૨) ની શરતોમાં આવી શકે છે. જો જવાબદારી ચુકાદા, સમાધાન અથવા ચે. V-એ ની જોગવાઈઓ હેઠળ અથવા કાયદા અથવા તે હેઠળ બનાવવામાં આવેલી યોજનાના આધારે ઊભી થાય છે, તો નોકરીદાતા દ્વારા માત્ર અસ્વીકાર શ્રમ અદાલત સમક્ષ કલમ ૩૩-સી (૨) હેઠળ દાવાને નકારાત્મક બનાવવા માટે પૂરતો નથી. જો કે, છટણીના વળતરનો અધિકાર, જે દાવાનો પાયો છે, તે પોતે જ એક એવી બાબત છે જે ફક્ત ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલની ક્ષમતાની અંદર છે જેનો ચુકાદો સંદર્ભ પર આપવામાં આવે છે, તો તે કલમ ૩૩ સી (૨) ની ભાષાને ભારપૂર્વક જણાવશે કે છટણી કરવામાં આવી છે કે કેમ તે પ્રશ્ન શ્રમ અદાલત દ્વારા નક્કી કરી શકાય છે. શ્રમ અદાલતની સત્તા કામદારોને ચૂકવવાપાત્ર હોવાનો દાવો કરવામાં આવેલા વળતરની ગણતરી કરવાની છે કે કામદારોની છટણી કરવામાં આવી છે. જ્યાં છટણી સ્વીકારવામાં આવે છે, અને વિવાદમાં એકમાત્ર બાબત એ છે કે કલમ ૨૫એફએફના આધારે વળતર ચૂકવવાની કોઈ જવાબદારી ઊભી થઈ નથી, ત્યારે શ્રમ અદાલત આ પ્રશ્નનો નિર્ણય લેવા માટે સક્ષમ હશે. આવા કિસ્સામાં પ્રશ્ન ગણતરીનો છે અને જવાબદારીના સંચયની પૂર્વવર્તી શરતોના નિર્ધારણનો નથી. જો કે, જ્યાં વિવાદ એ છે કે કામદારોને બરતરફ કરવામાં આવ્યા છે કે કેમ અને રકમની ગણતરી સહાયક અથવા આકસ્મિક છે, અમારા ચુકાદામાં, શ્રમ અદાલતને ટ્રિબ્યુનલની સત્તાઓનું ઉદ્દાન કરવાનો કોઈ અધિકાર રહેશે નહીં જેની સાથે તે વૈધાનિક રીતે રોકાણ કરવામાં આવે છે.

(ઇ) યુ. પી. અને અન્ય રાજ્ય વિરુદ્ધ બ્રિજપાલ સિંહ [(૨૦૦૫) ૮ એસ. સી. સી. ૫૮] ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે અન્ય બાબતોની સાથે અવલોકન કર્યું હતું કે:-

“૧૦ તે સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે કામદાર કલમ ૩૩સી (૨) હેઠળ ત્યારે જ આગળ વધી શકે છે જ્યારે ટ્રિબ્યુનલે કલમ ૩૩એ હેઠળની ફરિયાદ પર અથવા કલમ ૧૦ હેઠળના સંદર્ભ પર ચુકાદો આપ્યો હોય કે ડિસ્ચાર્જ અથવા બરતરફીનો આદેશ વાજબી ન હતો અને તે આદેશને રદ કર્યો હોય અને કામદારને પુનઃસ્થાપિત કર્યો હોય. પંજાબ બેવરેજિસ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સુરેશ ચંદ, (૧૯૭૮) ૨ એસ. સી. સી. ૧૪૪ના કેસમાં આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે કલમ ૩૩સી (૨) હેઠળની કાર્યવાહી અમલની કાર્યવાહીની પ્રકૃતિમાં એક કાર્યવાહી છે જેમાં શ્રમ અદાલત નોકરીદાતા પાસેથી કામદારને ચૂકવવાની રકમની ગણતરી કરે છે, અથવા જો કામદાર કોઈ પણ લાભ માટે હકદાર હોય જે નાણાંની દ્રષ્ટિએ ગણતરી કરવામાં સક્ષમ હોય, તો નાણાંની દ્રષ્ટિએ લાભની ગણતરી કરવા માટે આગળ વધે છે. આગળ જતાં, આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે જે નાણાંની ગણતરી કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે અથવા જે લાભની ગણતરી કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે તેનો અધિકાર અસ્તિત્વમાં હોવો જોઈએ, એટલે કે, પહેલેથી જ ચુકાદો આપવામાં આવ્યો હોવો જોઈએ અથવા તેની જોગવાઈ કરવામાં આવી હોવી જોઈએ અને તે ઔદ્યોગિક કામદાર અને તેના માલિક વચ્ચેના સંબંધ દરમિયાન અને તેના સંબંધમાં ઊભો થવો જોઈએ.....” કલમ ૩૩સી (૨) હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી શ્રમ અદાલત ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલના કાર્યો પર ઘમંડ કરવા અને એવા દાવાને સ્વીકારવા માટે સક્ષમ

નથી કે જે હાલના અધિકાર પર આધારિત ન હોય પરંતુ જેને કાયદાની કલમ ૧૦ હેઠળ સંદર્ભમાં યોગ્ય રીતે ઔદ્યોગિક વિવાદનો વિષય બનાવી શકાય.

૧૧. ભારતીય સ્ટેટ બેંક વિરુદ્ધ રામચંદ્ર દુબે અને અન્યો, (૨૦૦૧) ૧ એસ. સી. સી. ૭૩ના કેસમાં, આ અદાલતે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"૮.બંને પક્ષો દ્વારા ઉદ્ધેખિત નિર્ણયોમાં દર્શાવવામાં આવેલા સિદ્ધાંતોનો સારાંશ નીચે મુજબ કરી શકાય છે:

જ્યારે પણ કોઈ કામદાર તેના એમ્પ્લોયર પાસેથી કોઈ પણ નાણાં અથવા કોઈ પણ લાભ મેળવવા માટે હકદાર હોય છે જેની ગણતરી નાણાંની દ્રષ્ટિએ કરવામાં આવે છે અને જે તે તેના એમ્પ્લોયર પાસેથી મેળવવા માટે હકદાર છે અને આવા લાભથી વંચિત છે ત્યારે તે કાયદાની કલમ ૩૩-સી (૨) હેઠળ શ્રમ અદાલતનો સંપર્ક કરી શકે છે. કાયદાની કલમ ૩૩-સી (૨) હેઠળ લાગુ કરવા માંગવામાં આવેલ લાભ એ જરૂરી છે કે તે પહેલાથી અસ્તિત્વમાં રહેલો લાભ હોય અથવા અગાઉથી અસ્તિત્વમાં રહેલા અધિકારમાંથી વહેતો હોય. એક તરફ પહેલેથી અસ્તિત્વમાં રહેલા અધિકાર અથવા લાભ અને બીજી તરફ ન્યાયી અને ન્યાયી માનવામાં આવતા અધિકાર અથવા લાભ વચ્ચેનો તફાવત મહત્વપૂર્ણ છે. પહેલું કાયદાની કલમ ૩૩સી (૨) હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરતી શ્રમ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રમાં આવે છે, જ્યારે બીજું નથી. વર્તમાન કેસમાં ચુકાદામાંથી એવું ન કહી શકાય કે કામદારને આ પ્રકારનો અધિકાર અથવા લાભ મળ્યો છે કારણ કે આપવામાં આવેલી રાહતનો ચોક્કસ પ્રશ્ન પાછળના વેતન વિશે વધુ કંઈ જણાવ્યા વિના માત્ર

પુનઃસ્થાપન સુધી મર્યાદિત છે.તેથી રાહત નકારી કાઢવામાં આવી હોવાનું માનવું જોઈએ, કારણ કે જે દાવો કરવામાં આવે છે પરંતુ આપવામાં આવતો નથી તે ન્યાયિક અથવા અર્ધ-ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં નકારી કાઢવામાં આવે છે.વધુમાં જ્યારે પાછા વેતન માટેના દાવાના ચુકાદા અંગે કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થાય ત્યારે તમામ સંબંધિત સંજોગો કે જેમાં જવું પડશે, તેને વિવેકપૂર્ણ રીતે ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ.તેથી, યોગ્ય મંચ કે જેમાં પાછા વેતનનો આવો પ્રશ્ન નક્કી કરી શકાય છે તે માત્ર તે કાર્યવાહીમાં છે કે જેને કાયદાની કલમ ૧૦ હેઠળ સંદર્ભ આપવામાં આવે છે.

૧૩ત્યારબાદ, શ્રમ અદાલત, તાત્કાલિક કેસમાં, ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલના કાર્યોને પોતાના પર ધમંડ કરી શકતી નથી અને અહીં પ્રતિવાદી દ્વારા કરવામાં આવેલા દાવાને ધ્યાનમાં લઈ શકે છે, જે હાલના અધિકાર પર આધારિત નથી, પરંતુ જેને યોગ્ય રીતે આઈ ડી અધિનિયમની કલમ ૧૦ હેઠળ સંદર્ભમાં ઔદ્યોગિક વિવાદનો વિષય બનાવી શકાય છે. તેથી, શ્રમ અદાલતને પ્રતિવાદી દ્વારા અહીં આઈ ડી અધિનિયમની કલમ ૩૩સી (૨) હેઠળ કરવામાં આવેલા દાવાને અનિશ્ચિત દાવામાં ચુકાદો આપવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી અને જ્યાં સુધી યોગ્ય મંચ દ્વારા આવો ચુકાદો આપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી પ્રતિવાદી-કામદાર શ્રમ અદાલતને તેમાં પૂછી શકે નહીં. તેની બરતરફીને ખોટી ગણવા અને તેના આધારે તેના વેતનની ગણતરી કરવા માટે આઈ. ડી. અધિનિયમની કલમ ૩૩સી (૨) હેઠળ અરજી.તેથી, અમારા માટે શ્રીમતી શ્યામલા પપ્પુની દલીલો સ્વીકારવી અશક્ય છે કે પ્રતિવાદી-કામદાર કલમ ૩૩ સી (૨) હેઠળ વેતનના નિર્ધારણ અને ચુકવણી માટે અરજી દાખલ કરી શકે છે, તેના આધારે કે તે હાઈકોર્ટ દ્વારા રિટ પિટિશન નંબર ૧૫૧૭૨/૧૯૮૭

તારીખ ૨૮/૧૦/૧૯૮૭ માં પસાર કરાયેલા ઉપરોક્ત આદેશ અનુસાર સેવામાં ચાલુ રહે છે.

૧૬.૧ ઉપર સ્પષ્ટ રીતે ટાંકવામાં આવ્યું છે કે અવલોકનોને ધ્યાનમાં રાખીને, તે રજૂ કરવા માટે અરજદારની અરજીમાં ઘણા મુદ્દાઓ/વિવાદોનો નિર્ણય લેવાની જરૂર પડશે, ઉદાહરણ તરીકે ગ્રેયુઇટી અધિનિયમની ચુકવણી અને/અથવા બોનસની ચુકવણી અધિનિયમ તે સંસ્થાને લાગુ પડે છે કે કેમ જ્યાં અરજદારના પિતા કાર્યરત હતા અને શું તે ગ્રેયુઇટી અધિનિયમ હેઠળ શબ્દના અર્થમાં કર્મચારી હતો કે કેમ અને શું તે આ લાભ માટે પાત્ર અને હકદાર હતો કે કેમ (તે એવા મુદ્દાઓ છે કે જે-યોગ્ય પુરાવા પર-અધિનિયમ હેઠળ નિયંત્રક સત્તાધિકારી દ્વારા નક્કી કરી શકાય છે) અને આવા મુદ્દાઓનો નિર્ણય કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળ કાર્યરત અદાલત દ્વારા કરી શકાતો નથી અને નિર્ણય લઈ શકાતો નથી. અધિનિયમ.

૧૬.૨ આ ઉપરાંત, જેના કારણે અને જે પદ્ધતિ દ્વારા અરજદારના પિતાની સેવાનો અંત આવ્યો તે અંગે નોંધપાત્ર વિવાદ છે, તે રાજીનામાને કારણે અથવા કથિત છટકા અને સમાપ્તિ દ્વારા પણ છે. આ વિશે પ્રશ્નની વિવાદિત કાયદેસરતા અંગે ચુકાદો આપી શકાતો નથી અને કલમ હેઠળ કોર્ટ દ્વારા નિર્ણય લઈ શકાતો નથી ચુકાદો મુદ્દાઓ ૩૩ (સી-૨) સત્તા છે જે કાયદાને જરૂરી નથી. કાયદાની કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળ આવી અદાલતનો નિર્ણય.

૧૭ હવે, એ હકીકતને ધ્યાનમાં લેવી સુસંગત છે કે અરજી કામદાર (તે તેના પિતા છે) ના મૃત્યુના ૧૭ વર્ષ પછી દાખલ કરવામાં આવી હતી.

૧૭.૧ એ વાત સાચી છે કે કલમ ૩૩ (સી-૨) અરજી દાખલ કરવા માટે સમય મર્યાદા નક્કી કરતી નથી.તે પણ સાચું છે કે સમય મર્યાદા ગેરહાજરીમાં કોર્ટની જોગવાઈ આવી મર્યાદાને કલમમાં વાંચી શકતી નથી અને જ્યાં કોઈ મર્યાદાનો સમયગાળો નિર્ધારિત નથી, દાવો કોઈપણ સમયે કરી શકાય છે અને માત્ર વિલંબના આધારે જ નકારી શકાય નહીં એટલે કે તે સમય-પ્રતિબંધિત છે.

૧૭.૨ તે પણ સાચું છે કે, સામાન્ય રીતે, એવી બાબતોના સંદર્ભમાં કે જ્યાં વિધાનસભા દ્વારા કોઈ સમય મર્યાદા નક્કી કરવામાં આવતી નથી, ત્યાં કાર્યવાહી હાથ ધરવા માટેની કોઈ બાહ્ય મર્યાદા અદાલત દ્વારા નક્કી કરી શકાતી નથી કે કોઈ અંગૂઠો નિયમ લાગુ કરી શકાતો નથી.જો કે, મર્યાદા નક્કી કરતી કોઈ પણ જોગવાઈની ગેરહાજરી અરજદાર/વાદીને વિલંબના કારણ અંગે કોઈ સ્પષ્ટતા આપ્યા વિના અને પૂરતું કારણ આપ્યા વિના અતિશય વિલંબ પછી (જેમ કે હાલના કિસ્સામાં અરજદારે લગભગ ૧૭ વર્ષ પછી કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી) વાસી દાવો સાથે બહાર આવવાનો સંપૂર્ણ અધિકાર પ્રદાન કરશે નહીં.અરજદાર અથવા વાદી, જ્યાં કાર્યવાહી અતિશય અથવા ગેરવાજબી વિલંબ

પછી શરૂ કરવામાં આવે છે, તે વિલંબના સમયગાળાને સમજાવવા માટે બંધાયેલો છે અને તેને આવી જવાબદારીમાંથી મુક્ત કરી શકાતો નથી. એક વાદી કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં વિલંબના કારણને સમજાવવાથી પોતાને મુક્ત કરી શકતો નથી અને અપેક્ષા રાખી શકતો નથી કે ગેરવાજબી અથવા અતિશય વિલંબિત દાવો અને વિલંબિત અરજી જાળવી શકાય છે અને જો આવા વિલંબ માટે વિલંબ/કારણ માટે સંતોષકારક સમજૂતી આપવામાં ન આવે તો પણ તેનું મનોરંજન કરી શકાય છે. એવા કિસ્સાઓમાં કે જ્યાં અતિશય વિલંબ પછી કાર્યવાહી હાથ ધરવા માટે કોઈ સમજૂતી આપવામાં આવતી નથી, કોર્ટ જૂના દાવાને લગતી કાર્યવાહીને ધ્યાનમાં લેવાનો ઇનકાર કરી શકે છે.

૧૭.૩ જ્યાં સુધી વર્તમાન અરજીના તથ્યાત્મક પાસાની વાત છે, ત્યાં સુધી અરજીના મેમો પરથી જાણવા મળે છે કે અતિશય વિલંબના સંદર્ભમાં કોઈ જવાબ નથી અને અરજદારે વિલંબના કારણ અંગે કોઈ સમજૂતી આપી નથી. સમાનતા જાગૃત લોકોને મદદ કરે છે અને આગસુ લોકોને મદદ કરતી નથી. તેવી જ રીતે કાયદો પણ એવા લોકોને જામીન નહીં આપે જેઓ તેમના દાવાના સંદર્ભમાં બેદરકારી અથવા ઉદાસીન રહે છે અથવા અચાનક જાગી જાય છે અને કાયદા દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલા ઉપાયનો આશરો લે છે પરંતુ વિલંબને સમજાવવાની કાળજી લેતા નથી. જે લોકો ગેરવાજબી અથવા અન્યાયી અથવા

અપ્રમાણિક દાવા માટે ઉપાય અને ઉદાર જોગવાઈનો દુરુપયોગ કરે છે તેમના પર પણ કાયદો નારાજગી વ્યક્ત કરશે.

૧૭.૪ જ્યાં સુધી કોર્ટને સંતોષ ન થાય ત્યાં સુધી, રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીના પ્રકાશમાં, ત્યાં અનિવાર્ય કારણો અને/અથવા સંજોગો હતા જે અરજદારને ઉપાયનો ઉપયોગ કરતા અટકાવતા હતા અને વિલંબ સંતોષકારક રીતે સમજાવવામાં આવ્યો છે, કોર્ટ આવી અરજીને ધ્યાનમાં લેવાનો ઇનકાર કરી શકે છે.આ સંદર્ભમાં, કર્મચારી રાજ્ય વીમા નિગમ વિરુદ્ધ નટવરલાલ અમૃતલાલ શાહ [૧૯૯૬ (૩) જી. એલ. આર. ૮૩૫] ના કેસમાં અદાલતના અવલોકનોને ધ્યાનમાં લેવા યોગ્ય રહેશે નહીં, જે કેસમાં પણ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી અને દાવો લગભગ ૧૭ વર્ષના વિલંબ પછી કરવામાં આવ્યો હતો.ઉપરોક્ત કેસમાં અદાલતે અન્ય બાબતોની સાથે નિરીક્ષણ કર્યું હતું કે:-

“૧૦કાયદાના પ્રસ્તાવ સાથે કોઈ વિવાદ ન હોઈ શકે કે કોઈ પણ કાર્યવાહી કે જેના સંબંધમાં કોઈ સમયમર્યાદા નક્કી કરવામાં આવી નથી, આવી કાર્યવાહી કોઈપણ સમયે કરી શકાય છે અને આવા દાવાઓને સમય-પ્રતિબંધિત હોવાના આધારે નકારી શકાય નહીં.તેમ છતાં, પ્રશ્ન એ રહે છે કે આવા દાવાઓ કે જેના માટે કોઈ નિર્ધારિત સમયમર્યાદા નથી, તે પણ વાજબી સમયની અંદર દાખલ કરવા જરૂરી છે કે નહીં અને અદાલતનો સંપર્ક કરવાનો સમય વાજબી રીતે સમજાવવો પડશે કે નહીં.આવા કિસ્સાઓમાં, જ્યાં કોઈ મર્યાદાનો સમયગાળો નિર્ધારિત કરવામાં ન આવે ત્યાં કોઈ ઉપલી મર્યાદા અથવા નીચી મર્યાદા હોઈ શકતી નથી અને દાવાને ક્યા

સમયગાળા પછી સ્વીકારવો જોઈએ નહીં અથવા કયા સમયગાળા સુધી તેને સ્વીકારવો જોઈએ તે અંગે સાર્વત્રિક અરજીની કોઈ ફોર્મ્યુલા નિર્ધારિત કરી શકાતી નથી, પરંતુ લાંબા વિલંબ પછી દાવો દાખલ કરનાર પક્ષને વિલંબ સમજાવવાની જવાબદારીમાંથી મુક્ત કરી શકાતો નથી અને જે કિસ્સાઓમાં વિલંબ વાજબી રીતે સમજાવવામાં આવ્યો હોવાનું જણાય છે, તે દાવા પર ચોક્કસપણે વિચાર કરી શકાય છે. ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળની કાર્યવાહીના સંદર્ભમાં પણ કોઈ મર્યાદા નક્કી કરવામાં આવી નથી, પરંતુ અદાલતનો સંપર્ક કરવામાં કેટલો સમય લાગ્યો તે સમજાવવાની જરૂરિયાત પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે અને તેને લાગુ કરવામાં આવ્યો છે. એ. આઈ. આર. ૧૯૬૪ એસ. સી. ૧૦૦૬ (મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય વિરુદ્ધ ભાઈલાલ ભાઈ) માં સર્વોચ્ચ અદાલતે એવો મત વ્યક્ત કર્યો છે કે સામાન્ય કાયદા હેઠળ ઉપાય માટે ત્રણ વર્ષનો સમયગાળો નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો છે, પરંતુ ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ અદાલતનો સંપર્ક કરવા માટે ત્રણ વર્ષનો સમયગાળો વાજબી સમયગાળો તરીકે લેવો જોઈએ. પરંતુ પછીના નિર્ણયમાં સુપ્રીમ કોર્ટે એવો મત વ્યક્ત કર્યો છે કે આવા કિસ્સાઓમાં કોઈ ઉપલી મર્યાદા અથવા કોઈ નીચી મર્યાદા નક્કી કરી શકાતી નથી અને દરેક કેસમાં વિલંબનો પ્રશ્ન તેના પોતાના તથ્યો પર નક્કી કરવો પડે છે, જ્યારે મર્યાદાનો સમયગાળો નક્કી કરવામાં આવ્યો નથી. આ લક્ષ્યને ધ્યાનમાં રાખીને જ અરજદારને વર્ષ ૧૯૯૦ માં ૧૯૭૩ થી ૧૯૮૬ ના સમયગાળા માટે દાવો દાખલ કરવામાં વિલંબને સમજાવવા માટે આ તબક્કે પણ સોગંદનામું દાખલ કરવા માટે સમય આપવામાં આવ્યો હતો અને કારણ કે એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે આ બાબત અન્ય કેટલીક બાબતો જેવી જ હતી જે નક્કી કરવામાં આવી છે. પક્ષને કાયદાનું કોઈ જ્ઞાન નથી તેવી દલીલને ધ્યાનમાં લઈ શકાતી નથી અને તે કહેવાની જરૂર નથી કે કાયદાનું કોઈ જ્ઞાન ન હોવાની વિનંતી કરવી એ વિલંબને સમજાવવા માટે કોઈ આધાર નથી અને કહેવત છે કે કાયદાનું અજ્ઞાન કોઈ

બહાનું નથી..... આમ, આ નિર્ણય કાયદાના એવા કોઈ પ્રસ્તાવને પણ નિર્ધારિત કરતો નથી કે જ્યાં કોઈ મર્યાદા નિર્ધારિત ન હોય તેવા કેસમાં પક્ષ વિલંબને સમજાવ્યા વિના કોઈપણ સમયે આઈ. ડી. અધિનિયમની કલમ ૩૩-સી (૨) હેઠળ સંપર્ક કરી શકે છે અથવા કાર્યવાહી શરૂ કરી શકે છે.આંધ્ર પ્રદેશ હાઈકોર્ટનો નિર્ણય માત્ર આઈ. ડી. અધિનિયમની કલમ ૩૩-સી (૨) હેઠળ અરજીની જાળવણીક્ષમતાના મર્યાદિત હેતુ માટે એક સત્તા છે, તે દાવાઓના સંદર્ભમાં પણ કે જે વેતન ચુકવણી અધિનિયમ હેઠળ અથવા લઘુત્તમ વેતન અધિનિયમ હેઠળ સમય-પ્રતિબંધિત થઈ ગયા છે. આમ, કોઈ પણ પક્ષ અતિશય વિલંબને સમજાવવા માટે સમજૂતી આપવાની જવાબદારીમાંથી પોતાને મુક્ત કરી શકતો નથી.વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, ૧૭ વર્ષના વિલંબ માટે નામ યોગ્ય કોઈ સમજૂતી આપવામાં આવી ન હતી અને આજે દાખલ કરવામાં આવેલા આ સોગંદનામામાં પણ પ્રતિવાદીએ એક ટાલિયું નિવેદન આપ્યું છે કે તે વધારે શિક્ષિત નથી અને તેને કાયદાનું કોઈ જ્ઞાન નથી.મારા મતે, ૧૭ વર્ષના લાંબા વિલંબને આ આધારે સમજાવી શકાય નહીં.૧૯૭૩થી ૧૯૮૬ના સમયગાળા માટે ઓવરટાઈમ કામ કરવાના સંબંધમાં વર્ષ ૧૯૯૦માં શરૂ કરવામાં આવેલા આઈ. ડી. અધિનિયમની કલમ ૩૩-સી (૨) હેઠળની કાર્યવાહીને શ્રમ અદાલત દ્વારા માત્ર એટલા માટે સ્વીકારવી ન જોઈએ કારણ કે મર્યાદા કાયદો લાગુ પડતો નથી, સિવાય કે તે તેની સમક્ષ મૂકવામાં આવેલી સામગ્રી પર નિષ્કર્ષ પર આવી શકે કે વિલંબ વાજબી રીતે સમજાવવામાં આવ્યો હતો.તેથી આ દાવાને આ કેસની હકીકતોમાં નકારી કાઢવો જોઈતો હતો.

ઉપરોક્ત ટાંકવામાં આવેલા અવલોકનોમાંથી એવું બહાર આવ્યું છે કે ઉપરોક્ત કલમ ૩૩ (સી-૨) કોઈપણ અરજી, અરજી દાખલ કરવા માટેની મર્યાદા

સૂચવતી નથી, તેમ છતાં, એક વાસી દાવો જે અતિશય વિલંબ પછી અને વિલંબ અંગે કોઈ સમજૂતી આપ્યા વિના અને પૂરતું કારણ આપ્યા વિના અને આવા અતિશય વિલંબ માટે સંતોષકારક સમજૂતી આપ્યા વિના દાખલ કરવામાં આવે છે તે ધ્યાનમાં લેવા યોગ્ય નથી.

૧૭.૫ વર્તમાન કેસમાં, ઉપરોક્ત ચર્ચા એ પણ બહાર લાવી છે કે અરજદારે આવા દાવાના સંદર્ભમાં કાર્યવાહી હાથ ધરી છે જેને કોઈ પણ વર્તમાન અધિકાર અથવા સ્ટ્રિક્ટીફાઈડ અધિકારના આધારે દાવો ન કરી શકાય. મોટાભાગના દાવાઓ એવા હોય છે જેમાં સક્ષમ અદાલત દ્વારા ચુકાદાની જરૂર હોય છે અને કલમ ૩૩ (સી) (૨) હેઠળ કામ કરતી અદાલત કાર્યવાહીનું મનોરંજન કરી શકતી નથી.

૧૭.૬ કેસની આવી હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખીને, એવું ન કરી શકાય કે વિદ્વાન શ્રમ અદાલતે વર્તમાન અરજદાર દ્વારા દાખલ કરાયેલ પુનઃપ્રાપ્તિ અરજી નંબર ૩૭૮/૨૦૦૬ ને નકારી કાઢવામાં કોઈ ભૂલ કરી છે, તે મૃતક કર્મચારીનો પુત્ર છે.

૧૮ આ કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળ કામદારના વારસદાર અથવા કાનૂની પ્રતિનિધિ એટલે કે બિન-કામદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીની જાળવણીક્ષમતા સંબંધિત મુદ્દાને પાછળ છોડી દે છે.

૧૮.૧ ઉપરોક્ત દલીલને ધ્યાનમાં લેવા માટે, ઉપરોક્ત કલમ અને જોગવાઈની ભાષાને ધ્યાનમાં લેવી યોગ્ય રહેશે જે ઉપરોક્ત કલમની પ્રકૃતિ અને વિસ્તાર અને અવકાશને સમજાવશે.ઉપરોક્ત કલમ ૩૩-સી આ રીતે વાંચે છે:-

“૩૩સી. નોકરીદાતા પાસેથી બાકી નાણાંની વસૂલાત.- (૧) કોઈ સમાધાન અથવા પુરસ્કાર હેઠળ અથવા [પ્રકરણ ૫ એ. અથવા પ્રકરણ ૫ બી.] ની જોગવાઈઓ હેઠળ કોઈ કામદારને નોકરીદાતા પાસેથી કોઈ નાણાં બાકી હોય ત્યારે કામદાર પોતે અથવા આ વતી લેખિતમાં તેના દ્વારા અધિકૃત અન્ય કોઈ વ્યક્તિ, અથવા કામદારના મૃત્યુના કિસ્સામાં, તેનો સોંપણી કરનાર અથવા વારસદારો, વસૂલાતની અન્ય કોઈ રીતને પૂર્વગ્રહ વિના, તેને બાકી રહેલા નાણાંની વસૂલાત માટે યોગ્ય સરકારને અરજી કરી શકે છે, અને જો યોગ્ય સરકારને સંતોષ થાય કે કોઈ નાણાં બાકી છે, તો તે તે રકમ માટે કલેક્ટરને પ્રમાણપત્ર આપશે જે તે રકમની વસૂલાત માટે આગળ વધશે. જમીનની આવકની બાકી રકમ જેવી જ રીતે:

પરંતુ આવી દરેક અરજી એક વર્ષની અંદર કરવામાં આવશે.

વધુમાં પૂરી પાડવામાં આવેલ છે કે આવી કોઈપણ અરજીની મુદત પૂરી થયા પછી તેનો સ્વીકાર કરી શકાય છે.

(૨) જ્યાં કોઈ કામદાર નોકરીદાતા પાસેથી કોઈ નાણાં અથવા કોઈ લાભ મેળવવાનો હકદાર હોય કે જેની ગણતરી નાણાંની દ્રષ્ટિએ કરી શકાય અને જો બાકી નાણાંની

રકમ અથવા તે રકમ કે જેના પર આવા લાભની ગણતરી કરવી જોઈએ તે અંગે કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થાય, તો આ અધિનિયમ હેઠળ કરવામાં આવતા કોઈપણ નિયમોને આધિન આ પ્રશ્નો નિર્ણય યોગ્ય સરકાર દ્વારા આ માટે નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેવી શ્રમ અદાલત દ્વારા [ત્રણ મહિનાથી વધુ સમયગાળાની અંદર] કરી શકાય છે:

[તે પૂરું પાડ્યું.]

(૩)

(૪)

(૫) "

૧૮.૨ કલમ ૩૩-સી (૨) ની પેટા-કલમ (૧) ખાસ જોગવાઈ કરે છે કે ઉપરોક્ત પેટા-કલમ હેઠળ અરજી "કામદાર" પોતે અથવા "તેના દ્વારા લેખિતમાં અધિકૃત અન્ય કોઈ વ્યક્તિ" દ્વારા દાખલ કરી શકાય છે અથવા કામદારના મૃત્યુના કિસ્સામાં, અરજી "તેના સોંપનાર અથવા તેના વારસદારો દ્વારા" દાખલ કરી શકાય છે.

૧૮.૩ તે સ્પષ્ટ રીતે સુસંગત છે કે આવી જોગવાઈમાં ગેરહાજર કલમ ૩૩-સીની પેટા-કલમ (૨) છે, જે અન્ય બાબતોની સાથે, એવી જોગવાઈ કરે છે કે કોઈ પણ "કામદાર" કે જે નોકરીદાતા પાસેથી કોઈ પણ નાણાં અથવા કોઈ પણ લાભ મેળવવા માટે હકદાર છે જે નાણાંની દ્રષ્ટિએ ગણતરી કરવામાં સક્ષમ છે, જો આવા લાભની ગણતરી કેટલી રકમ પર થવી જોઈએ તે અંગે કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થાય

તો તે કલમ હેઠળ અરજી દાખલ કરી શકે છે અને આવા પ્રશ્નનો નિર્ણય શ્રમ અદાલત દ્વારા થઈ શકે છે.

૧૮.૪ ૩૩-સીની ઉપરોક્ત પેટા-કલમ (૨) પેટા-કલમ (૧) જેવી જ કલમ રીતે જોગવાઈ કરતી નથી કે, તે અરજી કામદાર દ્વારા લેખિતમાં "અધિકૃત અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિ" દ્વારા દાખલ કરી શકાય છે. પેટા-કલમ (૨), પેટા-કલમ (૧) જેવી જ રીતે, એવી જોગવાઈ કરતું નથી કે કામદારના મૃત્યુના કિસ્સામાં, અરજી "તેના સોંપનાર અથવા તેના વારસદારો" દ્વારા દાખલ કરી શકાય.

૧૮.૫ પેટા-કલમ (૧) માં સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરવામાં આવી હોવા છતાં આવી જોગવાઈ સભાનપણે નાબૂદ કરવામાં આવે છે અથવા પેટા-કલમ (૨) માંથી કાઢી નાખવામાં આવે છે અથવા દૂર કરવામાં આવે છે.

૧૮.૬ હકીકત એ છે કે આવી જોગવાઈને જરૂરી માનવામાં આવે છે અને એક પેટા-કલમ [તે પેટા-કલમ (૧) છે] હેઠળ સ્પષ્ટ રીતે પૂરી પાડવામાં આવે છે અને કાયદાની કલમ ૩૩ (સી-૨) જેવી જ કલમની અનુગામી પેટા-કલમ [તે પેટા-કલમ (૨) છે] માંથી તરત જ કાઢી નાખવામાં આવે છે અથવા દૂર કરવામાં આવે છે, તે હકીકત પર ભાર મૂકે છે કે "કામદાર દ્વારા અધિકૃત કોઈપણ વ્યક્તિ" અથવા કામદારના "સોંપણી કરનાર અથવા વારસદારો" દ્વારા અરજી સબમિટ

કરવાનો અધિકાર ગર્ભિત જોગવાઈ/ગર્ભિત સામાન્ય નાગરિક અધિકાર તરીકે ગણવામાં આવતો નથી, અથવા ગણવામાં આવતો નથી.

૧૮.૭ આ સંદર્ભમાં, કેન્દ્રીય નિયમોના નિયમ-૬૨ (૨) નો પણ ઉલ્લેખ કરવો અયોગ્ય રહેશે નહીં, જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે એવું સૂચવવામાં આવ્યું છે કે, જ્યાં કોઈ પણ કામદાર અથવા કામદારોનું જૂથ નોકરીદાતા પાસેથી કોઈ પણ નાણાં અથવા નાણાંની દ્રષ્ટિએ ગણતરી કરવામાં સક્ષમ કોઈપણ લાભ મેળવવા માટે હકદાર હોય, તો કામદાર અથવા કામદારોનું જૂથ ફોર્મ કે-૩માં અરજી કરી શકે છે.તેવી જ રીતે, ઔદ્યોગિક વિવાદ (ગુજરાત) નિયમો, ૧૯૬૧ના નિયમ ૬૭ હેઠળની જોગવાઈ પણ આ મુદ્દા પર પ્રકાશ પાડે છે.ઉપરોક્ત નિયમ

૬૭ (જે કેન્દ્રીય નિયમોના નિયમ ૬૨ (૨) જેવું જ છે), અન્ય બાબતોની સાથે, પ્રદાન કરે છે કે:-

“૬૭ બાકી રકમની વસૂલાત માટે અરજી.(૧) જ્યાં કોઈ પણ કામદાર નોકરીદાતા પાસેથી કોઈ પણ એવો લાભ મેળવવા માટે હકદાર હોય કે જેની ગણતરી નાણાંની દ્રષ્ટિએ કરી શકાય, તો સંબંધિત કામદારો તે રકમ નક્કી કરવા માટે ફોર્મ XX-બીમાં નિર્દિષ્ટ શ્રમ અદાલતમાં અરજી કરી શકે છે કે જેના પર આવા લાભની ગણતરી થવી જોઈએ.

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

(૩) જ્યાં શ્રમ અદાલતે પેટા-નિયમ (૨) હેઠળ લાભની રકમ નક્કી કરી હોય, ત્યાં સંબંધિત કામદારો, તેના બાકી નાણાંની વસૂલાત માટે ફોર્મ XX-સી માં અરજી કરી શકે છે.”

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

૧૮.૮ આમ, ઉપરોક્ત જોગવાઈ અનુસાર, તે "કામદાર" જ છે જે કલમ ૩૩ (સી) ની પેટા-કલમ (૨) હેઠળ અરજી દાખલ કરી શકે છે અને તેથી પણ, તે પેટા-કલમ (૨) માં કંઈક વાંચવું અથવા ઉમેરવું ન્યાયી અથવા યોગ્ય અથવા સ્વીકાર્ય રહેશે નહીં જે વિધાનસભાએ પ્રદાન કર્યું નથી અથવા તેના બદલે તે જ કલમની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ જોગવાઈ કર્યા પછી સભાનપણે બહાર કાઢ્યું છે, કાઢી નાખ્યું છે અને દૂર કર્યું છે.

૧૮.૯ કલમ ૩૩-સીની પેટા-કલમ (૨) હેઠળ અરજી સબમિટ કરવા અને જાળવવા માટે, અરજદાર અધિનિયમની કલમ ૨ (ઓ) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત "કામદાર" હોવો જોઈએ અને આવી દાવો અરજી દાખલ કરી શકાતી નથી અને બિન-કામદાર દ્વારા, તે કામદારના વારસદારો અથવા સોંપણીઓ અથવા કાનૂની પ્રતિનિધિઓ અથવા કામદાર દ્વારા અધિકૃત કોઈપણ વ્યક્તિ છે.

૧૮.૧૦ તે સાચું છે કે સામાન્ય રીતે, કાર્યવાહીના તમામ કારણો (વ્યક્તિના મૃત્યુ પછી મૃત્યુ પામે છે તે સિવાય) ટકી રહેશે અને મૃત કામદારના વારસદારોને ઉપલબ્ધ રહેશે.

૧૮.૧૧ સમાન સામ્યતા પર, કામદારની તરફેણમાં કરવામાં આવેલી કાર્યવાહીનું કારણ, સામાન્ય રીતે અને સામાન્ય સંજોગોમાં, વારસદારો સુધી ટકી રહેશે અને કામદારનું મૃત્યુ વારસદારો અથવા કાનૂની પ્રતિનિધિઓને દાવો ચાલુ રાખવા માટે પંચિત નહીં કરે.

૧૮.૧૨ કાર્યવાહીનું કારણ અથવા આ પ્રકારના વિવાદનું કારણ મૃતક કામદારોના વારસદારો અથવા કાનૂની પ્રતિનિધિઓ પર ટકી શકે છે, જો કે, તેની સામે અન્ય કોઈ અદાલત અથવા મંચ સમક્ષ કાર્યવાહી થઈ શકે છે, જો કે, કલમ ૩૩ (સી) ની પેટા-કલમ (૨) હેઠળનો ઉપાય બિન-કામદારને ઉપલબ્ધ રહેશે નહીં અને બિન-કામદાર ઉક્ત ઉપાયનો ઉપયોગ કરી શકશે નહીં અને અધિનિયમમાં કોઈ સ્પષ્ટ જોગવાઈની ગેરહાજરીમાં, શ્રમ અદાલત પોતાને પ્રદાન કરી શકશે નહીં અને આવી સત્તાનો કબજો લઈ શકશે નહીં અને તે આવી સત્તાને કલમ ૩૩-સીની પેટા-કલમ (૨) માં વાંચી શકશે નહીં જેથી વારસદાર દ્વારા વસૂલાત અરજીને મનોરંજન મળે. મૃત કામદારના કાનૂની પ્રતિનિધિઓ.

૧૮.૧૩ જો કે, અહીં પ્રશ્ન કામદારના મૃત્યુ પછી અધિકાર અથવા અધિકારના અસ્તિત્વ વિશે નથી, પરંતુ મુદ્દો ઉપાય વિશે છે.વર્તમાન કેસમાં પ્રશ્ન એ છે કે (એ) શું કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળનો ઉપાય બિન-કામદારો માટે ઉપલબ્ધ હશે; અને (બી) શું કામદારના વારસદારો/કાનૂની પ્રતિનિધિઓ (જેમણે કોઈ દાવો કર્યો ન હતો અને તેમના જીવનકાળ દરમિયાન કોઈ પણ દાવા માટે કાયદાની કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળ અરજી દાખલ કરી ન હતી) પ્રથમ વખત આ કલમ હેઠળ અરજી દાખલ કરી શકે છે.

૧૮.૧૪ તે સુસંગત છે કે કલમ ૩૩-સી હેઠળનો ઉપાય એ ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ જેવા વિશેષ અધિનિયમ હેઠળ બનાવવામાં આવેલ વિશેષ ઉપાય છે અને તેથી, ઉપરોક્ત ઉપાયનો ઉપયોગ ફક્ત ઉપરોક્ત કલમ દ્વારા નિર્ધારિત રીતે અને હદ સુધી જ કરી શકાય છે અને માત્ર તે જ વ્યક્તિઓ દ્વારા કે જેઓ ઉપરોક્ત જોગવાઈ અનુસાર તેને લાગુ કરવા માટે હકદાર છે, તે ફક્ત તે જ વ્યક્તિઓ દ્વારા છે જેમને ઉપરોક્ત કલમ દ્વારા ખાસ અને સ્પષ્ટ રીતે મંજૂરી આપવામાં આવી છે.વિશેષ ઉપાયનો ઉપયોગ કરી શકાતો નથી અને/અથવા તેનો ઉપયોગ કરી શકાતો નથી અથવા જોગવાઈ દ્વારા નિર્ધારિત સિવાય અથવા જોગવાઈ દ્વારા અધિકૃત વ્યક્તિ સિવાય અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા તેનો લાભ લઈ શકાતો નથી.

૧૮.૧૫ હવે, જ્યાં સુધી કલમ ૩૩ (સી-૨) વારસદારો હેઠળની અરજી અને વધુ ખાસ કરીને વારસદારો અથવા સોંપનાર અથવા કામદારના કાનૂની પ્રતિનિધિ દ્વારા બિન-કામદારો દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજીની વાત છે, ત્યાં સુધી તેની અવગણના કરી શકાતી નથી કે જ્યારે બિન-કામદારો દ્વારા અરજી રજૂ કરવી એ કલમ ૩૩-સીની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ ખાસ અને સ્પષ્ટ રીતે પ્રદાન કરવામાં આવે છે, ત્યારે તે સમાન દાન સાથે છે અને કલમ ૩૩-સીની પેટા-સામાન્ય અને કલમ (૨) માંથી સ્પષ્ટ રીતે દૂર કરવામાં આવે છે.

૧૮.૧૬ આ સંજોગોમાં, જો કલમ ૩૩-સી (૨) ના કિસ્સામાં વ્યક્તિના મૃત્યુ પછી કાર્યવાહીના કારણના અસ્તિત્વના સામાન્ય સામાન્ય સિદ્ધાંતને લાગુ કરવો હોય, તો કોર્ટે પેટા-કલમ (૧) હેઠળની જોગવાઈ જેવી જ જોગવાઈને પછીની જોગવાઈમાં ઉમેરવી પડશે અને વાંચવી પડશે, જેમ કે પેટા-કલમ (૨) માં પણ અને તે પણ એ હકીકતની અવગણના કરીને કે વિધાનસભાએ સભાનપણે પેટા-કલમ (૨) ના સંદર્ભમાં ઉપરોક્ત જોગવાઈને પડતી મૂકી છે અને નાબૂદ કરી છે.

૧૮.૧૭ હકીકત એ છે કે પેટા-કલમ (૧) માં ખાસ કરીને જરૂરી જોગવાઈનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે અને તરત જ પછીની પેટા-કલમ (૨) માં આ જોગવાઈને દૂર કરવામાં આવી છે અને પેટા-કલમ (૨) માં તેનો સમાવેશ

કરવામાં આવ્યો નથી, તે વિધાનસભાના ઇરાદા વિશે બોલે છે અને સૂચવે છે અને પુષ્કળ સ્પષ્ટ કરે છે કે વિધાનસભા કલમ ૩૩-સીની પેટા-કલમ (૨) હેઠળ બિન-કામદારો દ્વારા અરજીઓને મંજૂરી આપવાનો ઇરાદો ધરાવતી ન હતી.તે સુસંગત છે કે પેટા-કલમ (૧) હેઠળ જે સ્પષ્ટ રીતે પ્રદાન કરવામાં આવ્યું છે તે સ્પષ્ટપણે બહાર કાઢવામાં આવે છે, કાઢી નાખવામાં આવે છે અને દૂર કરવામાં આવે છે અને નીચેની અથવા અનુગામી પેટા-કલમ (૧) ની રચના કરે છે.ઉપરોક્ત બે પેટા-કલમો વચ્ચેના સ્પષ્ટ તફાવતને ધ્યાનમાં રાખીને, તે સ્પષ્ટ રીતે બહાર આવે છે કે કલમ ૩૩-સીની પેટા-કલમ (૨) હેઠળ "કોઈપણ વ્યક્તિ" (તે સંબંધિત "કામદાર" સિવાયની વ્યક્તિ (૩) દ્વારા છે) દ્વારા અરજીઓની જાળવણીપાત્રતા માટે ન તો જોગવાઈ કરવામાં આવી છે અને ન તો તેના પર વિચાર કરવામાં આવ્યો છે.આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, અદાલત પેટા-કલમ (૧) જેવી પેટા-કલમ (૨) ની જોગવાઈમાં વાંચી શકતી નથી.

૧૮.૧૮ તે ઉપરોક્ત ચર્ચા પરથી અનુસરે છે કે પેટા-કલમ (૧) અને પેટા-કલમ (૨) વચ્ચેના ચોક્કસ તફાવતને ધ્યાનમાં રાખીને, જે વક્તૃત્વપૂર્ણ અને જોરદાર છે, કલમ ૩૩-સીની પેટા-કલમ (૨) હેઠળ અરજી "કામદાર" દ્વારા કરી શકાય છે અને "બિન-કામદાર" દ્વારા નહીં અને કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળ કામદારના વારસદારો અથવા સોંપણી અથવા કાનૂની પ્રતિનિધિ દ્વારા અથવા "કામદાર દ્વારા અધિકૃત કોઈપણ વ્યક્તિ" દ્વારા અરજી કરી શકાય છે.જો કે, જ્યાં

કામદાર દ્વારા તેના મૃત્યુ પહેલાં અરજી દાખલ કરવામાં આવી હોય અને કામદારના મૃત્યુ સમયે કાર્યવાહી પહેલેથી જ બાકી હોય, ત્યાં ચાલુ રાખી શકાય છે અને કામદારના મૃત્યુ પછી તેના વારસદારો અથવા કાનૂની પ્રતિનિધિઓ દ્વારા કાર્યવાહી કરી શકાય છે—અરજદાર, અન્ય લાગુ પડતી મર્યાદાઓ, કાયદાઓ, નિયમો વગેરેને આધિન વર્તમાન કિસ્સામાં, આ મુદ્દા પર વિસ્તૃત માહિતી આપવાની જરૂર નથી કારણ કે સંબંધિત કર્મચારીએ તેના જીવનકાળ દરમિયાન કોઈપણ દાવા માટે કલમ ૩૩-સી (૨) હેઠળ દાવો અરજી દાખલ કરી ન હતી અને વર્તમાન અરજી સંબંધિત કામદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી ન હતી.વધુમાં, દાવો અને અરજીની તપાસ પર, તે બહાર આવ્યું છે કે તે કોઈપણ દાવાને ધ્યાનમાં લેવા માટે જરૂરી પ્રાથમિક વિગતોથી પણ વંચિત છે.આ અરજી જોગવાઈ અને ઉપાયનો સંપૂર્ણ દુરુપયોગ હોવાનું જણાય છે.અન્યથા પણ, એવો જૂનો દાવો કે જેના સંબંધમાં વિલંબ સમજાવવામાં આવ્યો નથી અને/અથવા સંતોષકારક સમજૂતી આપવામાં આવી નથી અને જે દાવો સંપૂર્ણપણે અપ્રમાણિત છે અને "પ્રવર્તમાન" અને/અથવા "ચુકાદો" અને/અથવા "સ્ફટિકીકૃત" અધિકારના સંદર્ભમાં નથી, તે મનોરંજનને પાત્ર નથી.આ કારણોસર પણ, વિદ્વાન શ્રમ અદાલત દ્વારા અરજીને યોગ્ય રીતે સ્વીકારવામાં આવતી નથી.

૧૮.૧૯ વિદ્વાન શ્રમ અદાલતે અરજી નામંજૂર કરવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી.આ અરજીમાં આક્ષેપ કરાયેલ આદેશ, વિવિધ કારણોસર હોવા છતાં, દખલગીરીની

બાંહેધરી આપતો નથી.વિવાદિત આદેશમાં ખલેલ પહોંચાડવાનું અને તેને રદ કરવાનું કોઈ કારણ કે સમર્થન નથી.

૧૯. સમાપન કરતા પહેલા, મારે તે નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કરવો જ જોઈએ જેનો ઉલ્લેખ અરજદારના વિદ્વાન વકીલે કર્યો હતો.જ્યાં સુધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં નિર્ણયની વાત છે, ત્યાં સુધી ઉપરોક્ત નિર્ણય, વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, કોઈ સહાય પ્રદાન કરતો નથી.વધુમાં, દિલ્લી મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં અને સ્ટેટ બેંક ઓફ બિઝનેસ અને જયપુર (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં અને યુ. પી. ઇલેક્ટ્રિક સપ્લાય કંપની લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં અને બ્રિજપાલ સિંહ (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં લેવામાં આવેલા નિર્ણયના અવલોકનને ધ્યાનમાં રાખીને, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાના કિસ્સામાં નિર્ણય પર વિચાર કર્યો હતો, તે સ્પષ્ટ થાય છે કે કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળ વિદ્વાન અદાલતની સત્તા અને સત્તામાં અરજદાર-અરજદાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા દાવાઓના પ્રકારનો સમાવેશ થતો નથી અને તેમાં તેને સામેલ કરવામાં આવતો નથી. તેની પુનઃપ્રાપ્તિ અરજી નંબર ૩૭૮/૨૦૦૬.તેવી જ રીતે, તેમના પુત્ર લખીરામ મંજી (ઉપરોક્ત) દ્વારા રાજેશ્વર માંઝી (મૃત) ના કિસ્સામાં નિર્ણય પણ વર્તમાન કેસમાં અરજદારને કોઈ સહાય આપતો નથી કારણ કે ટાંકવામાં આવેલા નિર્ણયમાં કેન્દ્રિય મુદ્દો કામદારના મૃત્યુ પરની કાર્યવાહીમાં ઘટાડો કરવાનો

હતો.આમ, ઉપરોક્ત કેસનો મુદ્દો તે કાર્યવાહી સાથે સંબંધિત હતો જે પહેલેથી જ કામદાર દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી હતી અને તે સમયે કામદારના મૃત્યુનો નિર્ણય બાકી હતો.કાર્યવાહી મૂળરૂપે કામદાર પોતે અને કામદારના પુત્ર દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી હતી, ત્યારબાદ તેના પિતાના મૃત્યુ પછી જ આ કાર્યવાહી ચાલુ રાખવામાં આવી હતી.

૧૯.૧ આમ, ઉપરોક્ત નિર્ણય એ મુદ્દાને સંબોધિત કરે છે કે શું વારસદારો બાકી કાર્યવાહી ચાલુ રાખી શકે છે અથવા બાકી કાર્યવાહી (કામદારના મૃત્યુ સમયે) અરજદાર કામદારના મૃત્યુ પર સમાપ્ત થશે.તેથી, ઉપરોક્ત નિર્ણય પણ અરજદારને કોઈ સહાય પ્રદાન કરતો નથી કારણ કે વર્તમાન કેસમાં, કામદાર પોતે તેના જીવનકાળ દરમિયાન ઉપરોક્ત વસૂલાતની કાર્યવાહી શરૂ કરી ન હતી અને કામદારના પુત્રએ તેના પિતાના મૃત્યુના લગભગ ૧૭ વર્ષ પછી અરજી દાખલ કરી હતી.

૧૯.૨ આ તબક્કે, બેંક ઓફ બરોડા વિરુદ્ધ ધ વર્કમેન [(૧૯૭૯) ૨ એલ. એલ. જે. ૫૭] ના કેસમાં ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણયને પણ ધ્યાનમાં લેવો નફાકારક રહેશે.ઉપરોક્ત નિર્ણયનો સંદર્ભ *લખીરામ મંજુના કિસ્સામાં ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં જોવા મળે છે.બેંક ઓફ બરોડાના કિસ્સામાં ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં, માનનીય ખંડપીઠે ચુકાદો આપ્યો છે કે કામદારના મૃત્યુ પર બાકી કાર્યવાહીમાં ઘટાડો થતો નથી.તે સંદર્ભમાં, એ નોંધવું યોગ્ય છે કે આ મુદ્દો કાયદાની કલમ ૨*

(એ) હેઠળ સંદર્ભ કાર્યવાહીના સંદર્ભમાં માનનીય ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષ ઊભો થયો હતો (અને કાયદાની કલમ ૩૩ (સી-૨) હેઠળની અરજી નહીં).વધુમાં, ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં પણ, કોર્ટ સમક્ષનો મુદ્દો એ હતો કે શું વારસદારો અથવા કાનૂની પ્રતિનિધિઓ કામદારના મૃત્યુ પછી કાર્યવાહી ચાલુ રાખી શકે છે કે નહીં.ઉપરોક્ત કેસમાં પણ, કાર્યવાહી કામદાર દ્વારા પહેલેથી જ શરૂ કરવામાં આવી હતી અને તેના મૃત્યુ સમયે, કાયદાની કલમ ૨ (એ) હેઠળ જે કાર્યવાહીનો સંદર્ભ છે તે બાકી હતી.આવી હકીકતના પ્રકાશમાં, પ્રશ્ન ઊભો થયો કે શું વારસદારો બાકી કાર્યવાહી ચાલુ રાખી શકે છે કે નહીં અને ડિવિઝન બેન્ચે ચુકાદો આપ્યો કે કામદારોના મૃત્યુ સમયે બાકી કાર્યવાહી વારસદારો દ્વારા ચાલુ રાખી શકાય છે.ઉપરોક્ત કોઈ પણ કેસમાં, કામદારના મૃત્યુ પછી વારસદારો દ્વારા પ્રથમ વખત કાર્યવાહી શરૂ કરવાની માંગ કરવામાં આવી ન હતી અને તે પણ ગેરવાજબી વિલંબ પછી અને કામદાર પોતે તેના જીવનકાળ દરમિયાન કોઈ દાવો કર્યો ન હતો તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને.

૧૯.૩ વર્તમાન કેસની હકીકતો, મંજુએ લખીરામમાં ટાંકેલા તથ્યોથી સ્પષ્ટ રીતે, નોંધપાત્ર રીતે અને ભૌતિક રીતે અલગ છે અને તે નિર્ણય કે તે કિસ્સામાં, ઉપરોક્ત નિર્ણય પણ અરજદારને કોઈ મદદ કરતો નથી.

૧૯.૪ જયારે ૬/૨/૨૦૦૭ તારીખની પુનઃપ્રાપ્તિ અરજીને રદ કરવાના નિર્ણયને અહીં ઉપર ઉલ્લેખિત પાસાઓના પ્રકાશમાં ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે, ત્યારે કોર્ટ સમજાવે છે અને વલણ ધરાવે છે અને તે પણ ખાતરી આપે છે કે આવી પુનઃપ્રાપ્તિ અરજીને નકારી કાઢવાના નિર્ણય સામે વર્તમાન અરજી, જોકે વિવિધ આધારો પર, મનોરંજનને પાત્ર નથી.

તેથી અરજી નામંજૂર કરવામાં આવે છે.નિયમ નાબૂદ કરવામાં આવે છે.

સહી/ –

(ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે. એમ. ઠાકર)

વિષય : ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૩૩(સી)(૨) હેઠળ વસૂલાત અરજી – કામદારના મૃત્યુના આશરે ૧૭ વર્ષ બાદ વારસદાર દ્વારા પ્રથમ વખત દાવો –પૂર્વઅસ્તિત્વ ધરાવતા હક્કના અભાવે તથા અરજી ટકવાપાત્ર ન હોવાથી અરજી નામંજૂર.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*